

PLA DE DIFUSIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL DE PINEDA DE MAR.

“Tot el que hi ha i no veus.”

Màster: Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local.

Autor: Isaac Candelario Rodríguez.

Tutora: Dra. Mª Assumpta Roig i Torrentó.

Universitat de Girona, Setembre de 2011.

ÍNDEX

Agraïments.....	4
1- Presentació.....	5
2- Presentació del municipi.....	8
- Context geogràfic.....	8
- Context socio-econòmic.....	9
- Context cultural.....	10
3 -Estat de la qüestió.....	11
- L'edifici de l'antiga biblioteca M.Serra i Moret.....	11
4 -Objectius del Centre d'Intepretació de Pineda de Mar.....	14
5 -Ubicació espacial i funcionalitat espacial del centre.....	16
6 -Infraestructures i equipaments del Centre d'Interpretació.....	17
7 -Gestió i serveis.....	20
- Personal del centre.....	21
8 -L'exposició.....	22
- Tema i argument.....	22
- Contingut i recursos de presentació.....	22
- Plafons interpretatius.....	23
- Audiovisual.....	26
- Fons cedit per l'Arxiu Municipal.....	26
- Programació de visites guiades.....	27
- Tallers didàctics.....	27
- Fullets, tríptics i publicacions en general.....	27
- Organització d'activitats diverses.....	28
9 -Difusió.....	29
- Ruta històric-artística per Pineda de Mar.....	31
- Plafons interpretatius.....	41
- Tríptic.....	47
10 -Pressupost del projecte.....	49
11 -La programació del Centre d'Interpretació.....	52
- El públic.....	52

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. *Tot el que hi ha i no veus.*

- La participació ciutadana.....	53
12 -El patrimoni.....	54
- Patrimoni immoble.....	54
- Patrimoni moble.....	55
- Patrimoni immaterial.....	55
13 -Els espais del Centre d'Interpretació.....	56
14 -Tenir en compte als usuaris.....	59
15 -Viabilitat del projecte.....	60
- Factors interns.....	60
- Factors externs.....	60
- Anàlisi DAFO del Centre d'Interpretació.....	61
16- Conclusió.....	63
Bibliografia.....	64
Annex 1.....	66
Annex 2.....	67
Annex 3.....	68
Annex 4.....	69

AGRAÏMENTS

Primerament voldria donar les gràcies a tots els professors i professores del màster "*Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local*", pel seu esforç i el bon nivell en les seves classes, sense les quals no hagués estat possible la realització d'aquest projecte que a continuació presento.

En segon lloc agrair l'esforç i la paciència que ha tingut la Dra. Mª Assumpta Roig i Torrentó, tutora del projecte, tot destacant l'atenció, les bones idees, i les hores que m'ha dedicat per a que aquest treball pogués tirar endavant i presentar-lo de la millor manera possible, i que sense la seva ajuda de ben segur no hagués estat possible.

Per altra banda voldria agrair a diverses persones que m'han ajudat en la realització del projecte com el Sr. Francesc Roldan, arxiver municipal de Pineda; al professor de la universitat de Girona Sr. David Pavón, que m'ha aportat informació i dades sobre el patrimoni que es troba a la Vall de la Riera; La Gemma Reixach, gran amiga, i la Pilar Vázquez dissenyadores gràfiques que m'han ajudat desinteressadament i a en Jesús Salguero amic i arquitecte tècnic que m'ha aconsellat en tots els dubte que he tingut.

També agrair a la Lidia González i en Manel responsables de l'empresa *Ruter*, per facilitar-me informació i pressupostos per a la realització dels plafons patrimonials.

Pel que fa a l'aspecte més personal, agrair a la meva família per la paciència que han tingut en alguns moments de col·lapse, i per estar en tot moment al meu costat recolzant-me i creient en el meu projecte.

Alhora agrair els cafès que he fet amb els meus amics per a revisar el meu projecte i donar-me la seva opinió, sense ells i totes les persones que he esmentat no hagués estat possible la presentació d'aquest projecte.

PRESENTACIÓ:

La present idea que he materialitzat com a Projecte de Final de Màster “ Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local”, que he cursat aquest mateix any a la Universitat de Girona, ha estat per a diferents raons.

Des del primer moment ja sabia que volia treballar algun tema relacionat amb el municipi de Pineda de Mar, ja que és una població a la qual tinc molt d'apreci i on no s'ha treballat a fons sobre el patrimoni que posseeix.

Vaig cercar, doncs, diferents temes enfocats en la documentació i difusió d'aquest patrimoni no posat en valor, sense oblidar en cap moment el fet de que aquest projecte o idea es pogués desenvolupar o executar en un futur; calia ser doncs, realista, i buscar idees econòmiques, fàcils d'executar i sobretot eficaces amb els objectius que m'havia marcat, en aquest cas la reivindicació i difusió de tot el que hi ha a Pineda i no es veu, com molt bé diu el títol del meu treball.

Les idees doncs que m'han portat a realitzar el projecte que llegiran a continuació són les següents:

- Posar en valor i donar a conèixer la realitat patrimonial que té Pineda de Mar.
- Conèixer i documentar el patrimoni cultural de Pineda.
- Actualitzar l'inventari d'elements declarats al municipi.
- Oferir a la ciutat la possibilitat de tenir un turisme cultural, no només un turisme de sol i platja.
- Ser un projecte útil i factible per a l'ajuntament del municipi.

Aquestes idees o raons han estat el rerefons per a encaminar i decidir el projecte final de difusió que presento en aquest treball.

La primera de les raons, és la més rellevant ja que l'objectiu principal del treball ha estat el de posar en valor i donar conèixer un patrimoni ocult i que no ha estat treballat ni valorat, ni per part de l'administració ni pels propis ciutadans i ciutadanes de la ciutat. Per tant cal potenciar el valor i la difusió del patrimoni cultural, i que els propis ciutadans creguin en el que tenen al seu voltant per així difondre als visitants tot el que la seva ciutat ofereix.

Com a segona idea cal destacar el treball de documentació i cerca de bibliografia per a poder executar i redactar els diferents textos interpretatius que trobareu al treball. Cursant les pràctiques del màster a l'arxiu municipal vaig tenir l'oportunitat de poder documentar-me a fons sobre els béns patrimonials i la història de la vila per tal de no defraudar ni falsejar la informació que es vol oferir al lector o visitant. Per tant tenint aquesta informació calia treure-li el màxim partit i una de les millors maneres era en la difusió de la informació i per tant del patrimoni cultural. En aquest sentit també caldria renovar i si més no actualitzar l'inventari d'elements patrimonials que la ciutat té, un inventari que es realitzà l'any 1992, i fins a dia d'avui segueix igual sense cap tipus de revisió ni actualització.

La quarta idea també és rellevant per a reivindicar la ciutat de Pineda com alguna cosa més que un destí de sol i platja, cal afegir-li a la destinació turística altres matisos i quins millors que activitats relacionades amb la història de la vila i el descobriment del seu patrimoni cultural. D'aquesta manera s'ampliaria el ventall de possibilitats a fer a la ciutat enriquint-la i donant-li un major interès a partir del seu patrimoni.

Per últim, però no menys important, a l'hora de triar la idea per a desenvolupar el projecta volia que fos una idea realista i per tant que es pogués portar a terme. No volia artificis ni idees molt abstractes, sinó una idea senzilla i factible, tenint en compte la situació econòmica en la qual ens trobem immersos en l'actualitat.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. *Tot el que hi ha i no veus.*

Pel que fa al títol o eslògan del treball *“Pineda de Mar tot el que hi ha i no veus”*, és un títol que resumeix tota la feina feta durant el desenvolupament del projecte i vol ser una reivindicació a la ciutadania i al visitant per a descobrir i conèixer tot aquell patrimoni que la vila té però que ningú fins al moment ha posat en valor. Així doncs, es pretén mostrar i difondre el patrimoni de la vila, essent els propis ciutadans els primers en descobrir-los i en posar-los en valor.

Espero doncs, que sigui un projecte interessant i que el pugueu gaudir com jo he fet desenvolupant-lo.

1- PRESENTACIÓ DEL MUNICIPI:

- Context geogràfic:

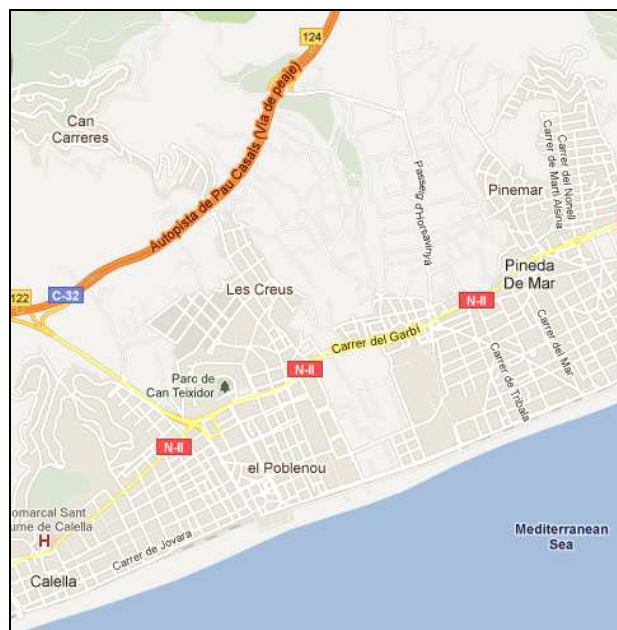
Pineda de Mar, és una ciutat situada al nord de la comarca del Maresme (província de Barcelona), concretament a la zona anomenada Alt Maresme, entre les poblacions de Calella a l'oest i Santa Susanna a l'est.

El seu nucli urbà es troba diferenciat en dues parts, un nucli antic resultat de l'origen de la formació de la vila; i un barri a ponent format a partir dels anys vint del segle passat anomenat el *Poblenou*.

Aquest barri va esdevenir important a partir dels anys seixanta amb el *boom* residencial provinent de la immigració del sud d'Espanya que arribà a Catalunya cercant llocs de treball i una vida millor.

En l'actualitat un 25% dels residents són nouvinguts que s'han instal·lat al barri cercant feina i una vida millor, a l'igual que passà anys enrere amb la immigració andalusa i extremenya.

Al *Poblenou* hi resideix el 40% del total de la població de Pineda de Mar que és de 25.893 segons l'IDESCAT¹ del passat any 2010.

1 Mapa de la ciutat de Pineda de Mar, amb el barri del *Poblenou* a ponent. Imatge Google maps.

¹ Institut d'Estadística de Catalunya.

El municipi es troba a una distància equidistant entre les dues capitals catalanes com son Barcelona i Girona, i com passa en la majoria dels municipis situats a la comarca del Maresme, el terme municipal s'estén des de la Serralada Litoral, fins al Mar Mediterrani.

Pineda de Mar, es troba molt ben comunicada, ja que la carretera N-II passa pel bell mig de la ciutat, com també l'autopista del Maresme (C-32), on prenent la sortida 120 *Pineda de Mar Nord*, o bé la sortida 122 *Pineda de Mar Sud*, fa que la comunicació amb Barcelona i Girona sigui ràpida.

També mitjançant *Rodalies Renfe*, també es pot arribar amb facilitat a la ciutat ja que té l'estació i mitjançant la línia del Maresme R-1, es pot arribar a Barcelona i Girona en poc més d'una hora.

- Context socio-econòmic:

Pel que fa al context socio-econòmic, Pineda de Mar, és actualment una ciutat de serveis i indústria, ja que disposa d'un gran polígon industrial on s'hi ha instal·lat grans indústries, sobretot de tèxtil.

Des dels orígens, i com en moltes poblacions de la comarca del Maresme, la vila s'havia dedicat a l'agricultura i la pesca, però aquests oficis es van anar deixant de banda, sobretot a partir dels anys cinquanta i seixanta, amb l'arribada del *boom turístic*, on poc a poc van anar creixent el nombre d'hotels i el sector serveis guanyà terreny a la població, deixant de banda les activitats més tradicionals de les quals la població havia viscut durant molts segles.

Tot i això, cal destacar, la zona que es comprèn entre el Poblenou i el nucli de Pineda de Mar anomenat "*Can Pelai*" on encara es poden veure terrenys de cultiu, i la zona de la *Vall de la Riera*, on també encara predomina la zona de cultiu, i que ens mostra com anys enrere es guanyaven la vida els habitants de la vila.

Tot i ser una ciutat turística, l'arribada d'aquest turisme no ha canviat el caliu del municipi ja que conserva la seva tranquil·litat i benestar on ciutadans i turistes conviuen durant la temporada d'estiu.

La població es divideix en dotze barris, dels quals els dos més rellevants són el nucli antic i el barri del *Poblenou*. Els barris restants que formen el municipi són: Can Morer, Montesol, Santa Anna, Can Feliu de Menola Can Pelai, les Creus, el Carme, Can Bel, Can Cornet, Pinemar i Can Carreras (del qual comparteix territori amb la població de Calella).

Des de l'any 2006, a Pineda de Mar, governa el Partit Socialista de Catalunya (PSC) sota l'alcaldia del Sr. Xavier Amor i Martin.

- Context Cultural:

Pel que fa a la temàtica més cultural, Pineda de Mar acull a Can Comas la Fundació d'Arts Gràfiques Tharrats a més d'un centre Cultural i Recreatiu, un teatre, casals, biblioteques, la mostra de teatre amateur...

La Fundació d'Arts Gràfiques Tharrats, és l'element o equipament cultural més rellevant i important del municipi. Aquesta fundació situada a la casa pairal de Can Comas (s.XVI) al bell mig de la vila, s'inaugurà l'any 2006². La masia acull també la regidoria de cultura de l'ajuntament.

És important, però, mencionar també que la cultura més arrelada al municipi és la popular, amb una gran participació i devoció per la Festa Major de Sant Joan Baptista, la festa de la Primavera, el Corpus; a més de les diferents festes i fires de petit format que es celebren durant tot l'any a la Plaça de les Mèlies, com la fira del calçot, l'escudella de carnestoltes... que en definitiva són les

² L'exposició permanent que forma la fundació ja es trobava situada a la segona planta de l'ajuntament de Pineda de Mar però per manca d'espai i de condicions, es decidí que un cop rehabilitada la masia de Can Comas, s'instal·laria l'exposició i la seu e la fundació Tharrats.

activitats que més entusiasmen a la població, i que per tant més implicació social tenen.

Amb aquesta petita introducció situem de manera geogràfica i social el municipi de Pineda de Mar, per a poder tenir la informació bàsica de la localitat on volem presentar el projecte que a continuació desenvoluparem.

2- ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

El projecte de creació del centre d'interpretació de Pineda de Mar que es proposa en aquets treball el situaríem a l'interior de l'antiga biblioteca popular Serra i Moret. Actualment l'edifici, no té cap ús específic ja que recentment va ser inaugurada una nova seu per a la biblioteca de nova planta i amb totes les comoditats i novetats que un centre d'aquestes característiques necessita en l'actualitat, ja que l'antic edifici de la biblioteca havia quedat petit i estava desfasat o obsolet pel que fa a les necessitats de l'actual demanda ciutadana.

Cal destacar, que a Pineda de Mar, no trobem cap tipus d'infraestructura que ajudi a descobrir a la ciutadania ni al visitant l'origen i la història de la vila així com el seu patrimoni cultural. És doncs, en aquest moment i aprofitant aquest edifici cèntric i en desús, que caldria invertir en la difusió de la Pineda més patrimonial, no remetent-nos només al patrimoni més tangible, sinó tenint en compte aquell patrimoni que no és veu, però que tothom coneix i estima, com són les personatges més importants de la vila, les tradicions, les festes populars, associacions... que han fet créixer i evolucionar a la ciutat.

- L'edifici de l'antiga biblioteca M. Serra i Moret.

La Biblioteca popular Manuel Serra i Moret, es troba a la Plaça e les Mèlies número 21 de Pineda de Mar. L'arquitecte de l'edifici noucentista va ser Lluís

Planas i Calvet³ (1879-1954) i va ser promogut per la Mancomunitat de Catalunya. La biblioteca va ser inaugurada l'any 1922.

L'any 1915, la Mancomunitat de Catalunya⁴ va crear el *Servei de Biblioteques Populars*, projectat per l'escriptor i filòsof Eugeni d'Ors (1882-1954), i encarregat a l'arquitecte Lluís Planas i Calvet.

L'ajuntament de Pineda de Mar, presidit per l'alcalde i polític Manuel Serra i Moret (1884-1963), va aconseguir l'adjudicació dins del seu terme municipal d'una d'aquestes biblioteques. Per aquest motiu, va adquirir l'any 1917, un solar aïllat que uns anys més tard, havia de donar peu a l'eixample de la vila.

2 Biblioteca Manuel Serra i Moret, Antonietti 1922. Imatge Arxiu Municipal de Pineda de Mar.

³ *Lluís Planas i Calvet. (Barcelona 1879- Barcelona, 1954).* Arquitecte titulat 1906. Treballà durant diversos anys al despatx de l'arquitecte J. Puig i Cadafalch. De la seva primera obra cal destacar la casa Santamaria (1908) i la casa Pujadas (1909), a la Garriga, obres que recorden el Voyage de la casa Bedford Park. El 1913 reformà l'interior de la Universitat Industrial de Barcelona. Presentat el concurs de biblioteques populars impulsades per la Mancomunitat de Catalunya, li van ser encarregades les biblioteques de Valls (la primera de Catalunya 1918), Olot, Sallent, el Vendrell, Canet de Mar i Pineda de Mar, entre d'altres. Totes aquestes biblioteques segueixen l'estètica noucentista en què es pot incloure la resta de la seva obra.

⁴ Entitat política catalana constituïda el 6 d'abril de 1914 per la unió de les Quatre diputacions provincials catalanes, el seu president fou Enric Prat de la Riba.

En aquells anys, la burgesia industrial catalana (que per primera vegada gaudia d'un embrionari poder polític) assumia dins del seu ideari de renovació del país l'esperit proclamat pel Noucentisme.

El moviment Noucentista, inspirat per la figura d'Eugeni d'Ors, havia nascut a inicis de segle XX com a reacció als "excessos" modernistes, i proclamava un retorn als valors de l'arquitectura clàssica: ordre, mesura, racionalitat, enfrontde la llibertat i l'espontaneïtat dels artistes modernistes, considerats aliens a la tradició mediterrània.

La Biblioteca de Pineda, inaugurada l'any 1922, respon plenament a les consignes estètiques derivades del nou estil i utilitza un repertori formal de tradició clàssica amb una actitud eclèctica.

Inicialment era un petit edifici de planta central que constava d'un vestíbul, sala de lectura, despatx i serveis. L'any 1981-1982 va ser ampliat amb un nou cos en forma de L que envolta la planta primitiva per dos dels seus costats. La façana principal presenta una composició simètrica centrada pel gran arc de punt rodó que presideix l'accés, suportat per dues columnes d'estil jònic. Als laterals, dos parells de pilastres encoixinades emmarquen els ulls de bou, ovals, que es troben sota un entaulament amb cornisa i fris, coronat amb un frontó de timpà llis.

Des de l'any 1982 la biblioteca té el nom del que fou alcalde de Pineda de Mar i il·lustre polític català, Manuel Serra i Moret.

3 Façana principal i lateral de la Biblioteca Popular Serra i Moret. Foto Isaac Candelario 2011.

4 - OBJECTIUS DEL CENTRE D'INTERPRETACIÓ:

Com és evident, dins del procés de la planificació, les interseccions sobre el patrimoni hauran de sorgir d'uns objectius, és a dir d'uns propòsits que estaran encaminats a la protecció i conservació del patrimoni que volem donar a conèixer.

Com a objectiu general, es podria dir que amb la creació del Centre d'Intepretació de Pineda de Mar, es vol o si més no, es pretén donar a conèixer i sensibilitzar a la ciutadania i al visitant forani sobre la història de la vila i la gran riquesa patrimonial que ens ofereix, remetent-nos a un passat, present i futur, on la conscienciació social i la participació ciutadana tenen un paper clau en la creació del centre.

És a dir el que es cerca és que el ciutadà i visitant explori i interactuï amb el patrimoni que té l'oportunitat de conèixer i descobrir.

Amb aquests objectius, doncs, el que es pretén és definir quina serà la direcció del Centre d'Interpretació, és a dir cap a on hem de dirigir-nos i per contra amb quines limitacions ens trobarem.

A continuació definiré tot un seguit d'objectius de planificació que són una declaració d'intencions per a poder definir l'orientació del projecte.

- Econòmics.

Amb la creació del Centre d'Interpretació es poden arribar a crear nous jaciments d'ocupació laboral, i per tant una nova font de nous llocs de treball. En el cas de Pineda es podrien ofertar dues places de treball per al centre d'Interpretació una d'elles encarregada d'ocupar-se de l'Oficina d'Informació i Turisme, compartint les instal·lacions del Centre d'Interpretació. I una més per a la realització de visites guiades per la ciutat així com activitats per a dinamitzar i donar a conèixer el patrimoni i el centre d'Interpretació de la ciutat.

A més amb la creació d'una petita empresa dedicada a la gestió del centre i a la difusió del patrimoni cultural es podrien ofertar altres llocs de treball.

- Socials.

El que es pretén és que a través de l'educació i el turisme es redescobreixi el patrimoni cultural que Pineda de Mar ofereix, fent participar al màxim de població possible en activitats relacionades amb el patrimoni o el Centre d'Interpretació.

El treball amb el turisme serà important per començar a parlar d'un turisme cultural. Un percentatge molt alt del turisme que arriba a la ciutat, ho fa atret per l'oferta de sol, platja i comerç que el municipi ofereix. En aquest cas, es vol treballar per fer un canvi en aquesta concepció i apostar per un turisme més cultural on el visitant que arriba a Pineda trobi altres ofertes interessants a part del sol i platja.

- Patrimonials.

El centre d'Interpretació està encaminat, en primer lloc, a difondre el patrimoni de la vila, és a dir a posar-lo en valor per a la societat. I en segon lloc a conservar aquests béns culturals per a que generacions futures el puguin gaudir com en l'actualitat els coneixem nosaltres. A l'hora amb aquesta conservació i posada en valor del patrimoni es pretén mostrar una identitat paisatgística destacant aquelles particularitats que el patrimoni de Pineda té i que el fan diferent a la resta de poblacions del seu entorn, creant d'aquesta manera un paisatge natural i cultural identitari. En aquets sentit es potenciarà el patrimoni cultural i natural de la *Vall de la Riera*, on trobem l'aqüeducte romà de Can Cua, el *Pont del Diable* i masies destacades com Can Roig, Can Cànoves o la Torre de defensa de Sant Jaume.

Amb l'*Associació de la Vall de la Riera* es podria arribar a un acord per a treballar conjuntament i oferir activitats per a potenciar i donar a conèixer mitjançant rutes o altres activitats el patrimoni etnològic i arquitectònic que la vall amaga.

4 Masia de Can Cànoves i aqüeducte romà de Can Cua. Foto Isaac Candelario 2011.

- **Educatius.**

La responsabilitat educativa de la cultura obliga que cada vegada més els productes i projectes culturals tinguin una dimensió educativa, per a que l'escola i el sistema d'educació formal s'adaptin i coneguin de primera mà els nous projectes relacionats amb el patrimoni cultural.

Així doncs els treball del Centre d'Interpretació amb els centres educatius de la pròpia ciutat i de la comarca han de servir per apropar el patrimoni aquest conjunt de la població per a sensibilitzar i per a posar-lo en valor. Amb les escoles i instituts es treballarà oferint un material educatiu explicant i treballant la història de la vila i el seu patrimoni cultural. S'organitzaran tallers, visites guiades i activitats dirigides tant a nens com adults i establint eines de divulgació com les pàgines web, tríptics, guies...

D'aquesta manera les visites guiades pel centre d'interpretació i l'itinerari pel nucli antic de la vila⁵ prendran un caire més divulgatiu i adaptat per a un públic escolar.

5- UBICACIÓ ESPACIAL I FUNCIONALITAT ESPACIAL DEL CENTRE.

Pel que fa a l'ubicació espacial del Centre d'Intepretació, com hem esmentat en apartats anteriors, el centre s'instal·laria a l'antiga Biblioteca Popular Serra i

⁵ Veure apartat de difusió, pàgina 28.

Moret, que actualment ha deixat de tenir la seva funció originària ja que s'ha construït un nou edifici més gran i modern per a ubicar la nova seu de la biblioteca municipal.

Pineda de Mar, a dia d'avui no compta amb cap espai físic on es pugui explicar la història de la ciutat, les seves tradicions i el seu patrimoni cultural. A diferència de la ciutat veïna de Calella que compta amb el Museu-Arxiu, Pineda no posseeix cap fons municipal per a exposar, a part de la documentació que es pugui trobar a l'Arxiu Municipal.

Per aquest motiu s'ha optat per la creació del Centre d'Interpretació, que no és res més que una *instal·lació creada per a avaluar el patrimoni cultural i/o natural d'un lloc determinat o una àrea geogràfica determinada i transformar-lo en un producte educatiu, cultural i/o turístic*⁶.

Així doncs amb la creació d'aquest nou equipament cultural, es podrà fusionar en un sol espai tota la història de la vila i el ric patrimoni cultural, per a posar-lo a l'abast de ciutadans i ciutadanes i dels visitants interessats en conèixer i aprofundir sobre la vila de Pineda de Mar.

Com a valor afegit, el mateix centre acollirà les instal·lacions de l'Oficina d'Informació i Turisme de la ciutat, ja que actualment l'oficina es troba a l'ajuntament i comparteix l'espai amb la regidoria d'Urbanisme. Per tant aquest nou espai milloraria la qualitat del servei al visitant, amb unes instal·lacions més amplies i modernes.

6 - INFRAESTRUCTURES I EQUIPAMENT:

El Centre d'Interpretació de Pineda de Mar estarà situat a la Plaça de les Mèlies, número 21, a l'antic edifici de la Biblioteca Serra i Moret de Pineda de Mar.

⁶ *Interpretar el patrimoni. Guia bàsica.* Diputació de Barcelona, desembre 2006.

Aquest emplaçament és idoni ja que és un edifici de dimensions reduïdes que es troba al centre de la ciutat, d'aquesta manera, doncs, s'hi pot accedir sense cap tipus de dificultat.

A l'equipament cultural, doncs, s'hi podrà accedir a peu, en cotxe ja que trobem zones per a estacionar al voltant de la plaça de les Mèlies i en carrers propers, en el trenet turístic ja que la parada es troba just al davant del centre, i en tren ja que l'estació de ferrocarril es troba relativament a prop.

Per altra banda, aquesta situació també és privilegiada ja que tenim molt a prop moltes dels equipaments culturals de la ciutat, com són Can Comas que acull la Fundació d'Arts Gràfiques Tharrats, la sala municipal d'exposicions, el Centre Recreatiu i el Teatre municipal.

És un edifici que tot i ser antic, disposa de tots els equipaments obligatoris i reglamentaris que marca la llei, com sortides d'emergència, rampes per a persones amb mobilitat reduïda, extintors...

Per tant només s'haurà d'acondicionar l'interior per a poder situar l'espai expositiu i els taulells d'informació i turisme.

El Centre d'Interpretació tindrà dues vessants, per una banda vol ser una instal·lació on explicar i donar a conèixer la història i el patrimoni cultural de Pineda de Mar; i per altra serà la seu de l'Oficina d'Informació i Turisme de la ciutat, punt de benvinguda per al visitant o turista que arriba a la ciutat.

D'aquesta manera doncs, oficina de turisme i centre d'interpretació compartiran espais i les funcions de divulgació de la ciutat.

L'espai o centre també pretén ser un centre de reunió per a la població on puguin produir-se xerrades, tallers, col·loquis relacionats amb temes que puguin interessar a veïns i visitants de la ciutat i de l'equipament cultural. I és que qui millor que la pròpia ciutadania per a completar el conjunt expositiu i el discurs que pretén transmetre el centre.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

5 Plànol turístic de Pineda de Mar 2011.

7 - GESTIÓ I SERVEIS.

El model per el qual es gestionarà el Centre d'Interpretació serà *una gestió delegada per licitació o concessió administrativa*⁷.

L'ajuntament de Pineda de Mar, propietària de l'edifici de l'antiga biblioteca delega en una organització privada (una empresa petita) la gestió del centre i la presa de decisions en el marc de certes directrius.

S'ha triat aquest model de gestió ja que és el més directe , senzill i més utilitzat. Com és evident la situació econòmica en la que avui dia ens trobem, fa que les administracions públiques d'àmbit local no puguin fer front a certs projectes culturals com seria el nostre cas; per aquesta raó el servei de gestió del centre d'interpretació s'externalitza i es delega a una empresa, durant un període de temps determinat, encarregada del seu funcionament, essent l'ajuntament qui triï aquesta empresa mitjançant un concurs públic.

En aquests models la gestió integral sol ser externalitzada com hem dit, des de la direcció fins a tots els nivells professionals, inclosos els serveis de neteja. En el cas del Centre d'Interpretació de Pineda, tant la neteja com el manteniment aniran a càrrec dels serveis municipals de l'ajuntament, ja que és aquest el propietari de l'edifici.

Per tant, l'ajuntament delegarà la gestió del centre i de les activitats relacionades amb la difusió del patrimoni cultural de la vila a una empresa externa triada a partir de concurs públic.

El preu de l'entrada al centre seria de quatre euros, ja que és un espai de petites dimensions i el preu és simbòlic, mentre que les visites guiades i tallers escolars o infantils també tindrien un preu de tres euros per al públic en general i de dois euros per a escolars i públic jubilat.

Cal destacar que són uns preu orientatius, que venen determinats per el nombre d'habitants del municipi i el nombre de públic forani que visita la ciutat. Es podrien fer *packs*, de la visita al centre d'interpretació, a la Fundació d'Arts

⁷ *Interpretar el patrimoni., Guia bàsica.* Diputació de Barcelona, 2006.

Gràfiques Tharrats, i a la Vall de la Riera. Arribant a un acord, és clar, amb les entitats que s'encarreguen d'aquests equipaments.

- *Personal del centre:*

El personal del centre, doncs, serà escollit i formarà part de l'empresa encarregada de la gestió del centre. Serà un grup petit i constarà de les següents places o llocs de treball:

- ***Guia, intèrpret o educador del patrimoni:*** una persona s'encarregarà de l'animació de totes les activitats que requereixen personal en contacte amb el públic: visites guiades, tallers educatius, jocs...

L'èxit de molts equipaments culturals d'aquestes característiques depèn no solament de la manera com es mostra el patrimoni, sinó també del paper del guia, la persona que culmina tot el procés d'investigació, ja que és la persona que ha de ser capaç de resumir en el seu discurs al públic visitant tots els conceptes que es volen explicar de Pineda de Mar d'una manera atractiva, dinàmica i fins i tot lúdica.

En el cas del centre d'interpretació de Pineda és un equipament de dimensions reduïdes i per tant una persona pot assumir aquesta tasca.

- ***Informador/a:*** una persona s'encarregarà de la recepció dels visitants i al mateix temps atindrà l'espai de l'Oficina d'Informació i Turisme de la ciutat que comparteix les instal·lacions al vestíbul del centre d'interpretació.

En aquest cas, cal destacar que la persona encarregada de l'atenció a l'oficina d'informació i turisme de l'ajuntament, podria ser personal de règim funcionari ja que no forma part explícitament del centre, només comparteixen instal·lacions.

- ***Manteniment i neteja:*** equip de diverses persones encarregades del manteniment i la neteja del centre d'interpretació. En aquest cas aquest

personal serà facilitat per l'Ajuntament de la vila, ja que el centre es troba en dependències municipals.

L'horari d'obertura del centre d'interpretació seria de dimarts a divendres de deu a dues de la tarda, i el dissabte tot el dia de deu a set de la tarda. Pel que fa al diumenge de deu del matí a dues de la tarda. Durant la temporada d'estiu s'allargarien les hores d'obertura, per a potenciar l'Oficina d'Informació i Turisme de la ciutat.

8 - L'EXPOSICIÓ.

- Tema i argument:

El Centre d'interpretació de Pineda de Mar, és un recorregut per la història de la vila des del sorgiment d'un petit nucli de població instal·lat al voltant de l'església parroquial al segle XIII fins a dia d'avui. A partir del patrimoni cultural tan material com immaterial i el patrimoni natural es pretén donar a conèixer la història i la representativitat de la vila de Pineda de Mar.

- Contingut, activitats i recursos de presentació:

El contingut com hem dit serà el repàs per la història de la vila de Pineda de Mar, a partir del seu patrimoni, tangible com intangible. Aquest recorregut es farà mitjançant suports interpretatius que ajudin al visitant, i que en aquest cas s'ajusten a un pressupost baix, no apostant per noves tecnologies ni grans formats, vol ser un centre petit, proper i on el visitant senti el caliu d'una població propera en un espai proper i acollidor.

Dels recursos interpretatius cal destacar:

- Plafons interpretatius.
- Audiovisual.

- Fons documental i fotogràfic cedit per l'Arxiu Municipal.
 - Programació de visites guiades.
 - Tallers didàctics.
 - Fullets, tríptics i publicacions en general
 - Organització d'activitats diverses.
- Plafons interpretatius:

Com a contingut del centre d'interpretació, cal destacar que es basarà en la presentació de planells o plafons interpretatius⁸ on s'explicarà en cadascun d'ells l'evolució i la història de la vila, a partir del seu patrimoni cultural material, immaterial i natural.

Pel que fa al disseny dels plafons, es seguirà un model semblant al de la portada d'un diari, tant en format com en colors. S'ha optat per aquest disseny, pel fet que dia dia als diaris, podem observar les notícies que passen arreu del món, i és en aquestes notícies doncs, on es va fent dia a dia la història del nostre país i del món en general. Per aquest motiu s'ha decidit crear els plafons com a grans portades de diaris que van explicant la història de la vila a través del seu patrimoni, les tradicions, oficis i de la gent que va fer possible la ciutat que avui tenim i de la qual podem gaudir.

Un altra de les lectures que es poden fer sobre la tria d'aquest disseny, és que l'edifici que acull el centre d'interpretació va ser la seu fins fa molt poc de la Biblioteca Popular Serra i Moret, espai cultural i de lectura, per tant per a no oblidar el passat de l'edifici, es pot recordar o si més no recordar la funció de la biblioteca amb aquests plafons simulant portades de diaris que remetent a la lectura documental.

Les característiques d'aquests plafons seran les següents:

- Les mides seran de 180 cm d'alt x 120 cm d'ample.

⁸ Disseny dels plafons del centre d'interpretació a l'annex 1 del treball. (pàgina 65).

- El format per tant serà vertical i emularà la portada d'un diari.
- El colors seran blanc, negre i escala de grisos, ja que moltes de les imatges que s'hi reproduïen són en blanc i negre i per tant correspon amb el format del disseny.
- El disseny que proposo, és econòmic ja que la impressió en blanc i negre abarateix el cost de la producció.
- Pel que fa a l'estructura o *display*, s'ha triat una estructura anomenada "Mur Pop Up"⁹ fàcil de desmuntar i muntar segons les necessitats de la sala del centre. Es tracta d'una estructura d'alumini desplegable¹⁰ com si fos un paraigües, que permet el seu muntatge i desmuntatge en pocs minuts.
- A les dues bandes de l'estructura trobaríem un vinil imprès amb el plafó interpretatiu, que es podria desmuntar fàcilment en cas de la retirada de l'exposició.
- S'ha triat doncs aquest sistema de fàcil muntatge i desmuntatge, per a fer de la sala del centre d'interpretació un espai polivalent, d'aquesta manera quan es vulguin fer altres activitats com conferències, tallers... es pot desmuntar l'exposició i utilitzar la sala per altres tipus d'activitats.
- Cal destacar que cada estructura, i per tant cada panell informatiu tindrà dos punts de llums, amb la qual cosa no s'haurà de modificar la il·luminació de la sala tenint en cada plafó el seu propi punt de llum.
- És una estructura econòmica, eficaç i fàcil de treballar.
- El català serà la llengua emprada per als textos dels plafons. A la sala es podran consultar uns fulls de sala on es troben els mateixos textos dels plafons traduïts al castellà, anglès i francès.

Pel que fa al text dels plafons si ens fixem en el que ens diu Jorge Morales Miranda¹¹ en la seva Primerament han de cridar l'atenció del públic introduint imatges per a reforçar el que el text ens diu i captar així el missatge.

⁹http://www.popartplay.com/index.php?option=com_content&view=article&id=57:popup&catid=38:displays&Itemid=57

¹⁰ Estructura extreta de *Joven museografía. La exposición autoportante*. Paco Pérez Valencia, 2011.

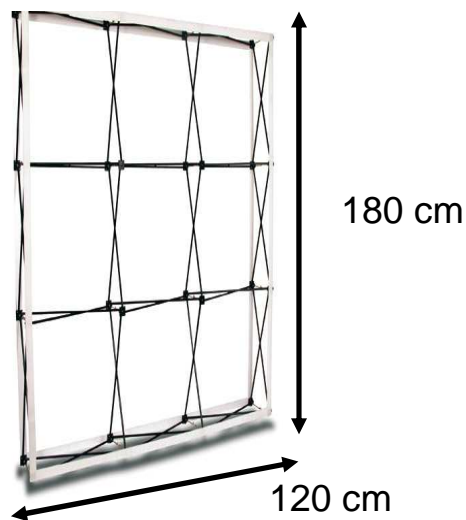
¹¹ Morales. *Guia práctica para la interpretación del patrimonio* (2001).

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

Han de ser missatges oi frases curtes en pocs paràgrafs. La forma ha de ser rectangular i evitar el quadrat ja que així mantindrem més l'atenció del visitant o lector. La lletra ha de ser simple i esquemàtica per així no dificultar la lectura al visitant. En el nostre cas he triat una lletra simple que emula o correspon a la tipologia de lletra que podem trobar en la premsa i que per tant més s'adapta a la nostra ideologia.

D'aquesta manera, amb les exposicions interpretatives, com és el cas dels plafons del Centre d'Interpretació que proposo, ajuden a il·lustrar el discurs a partir d'un nombre petit d'objectes i gràfics il·lustratius. Segons les dades, és un dels mètodes més utilitzats.

El disseny de cadascun dels plafons interpretatius que formaran part de l'exposició del centre d'interpretació es poden veure a l'annex del treball.

6 Display d'alumini plegable on es situaran els plafons explicatius i interpretatius de l'exposició

7 Plafó interpretatiu del centre.

Cal destacar que en l'annex veuran un total de 17 plafons ja que són una maqueta, a l'hora de reproduir-los, però, per a exposar-lo es comprimiran i en quedaran nou en total per a exposar a la sala del centre d'interpretació.

- Audiovisual:

Com a segon recurs també es projectarà com a introducció a l'exposició un audiovisual de cinc a set minuts aproximadament, on seguint amb la dinàmica de participació ciutadana del projecte es vol involucrar a la població local. En aquest audiovisual, doncs, s'apostarà per la participació del públic, on serà aquesta comunitat qui definirà aquells elements patrimonials que consideri fonamentals (el que coneix de Pineda de Mar, el que considera significatiu i el que desitja conèixer). D'aquesta manera la població s'interessa de primera mà pel patrimoni cultural i la història de la ciutat i fugim dels audiovisuals típics on es presenta el municipi de manera convencional.

La finalitat d'aquest audiovisual no és informativa, sinó que es tracta més de recollir les vivències, emocions i opinions, potser banals i innocents però carregades de valors que aporten nens, persones de la tercera edat o famílies de la ciutat.

Aquest audiovisual es podria encarregar a algun institut o entitat de la ciutat, per a reforçar encara més aquest caràcter de participació local que vols transmetre el Centre d'Interpretació.

- Fons cedit per l'Arxiu Municipal de Pineda de Mar.

Un altre dels recursos que el centre podria exposar seria arribant amb un acord amb l'Arxiu Municipal de Pineda de Mar, l'exposició de documents, fotografies o projectes d'obres de l'arxiu que ajudin a il·lustrar i exemplificar la història i les tradicions de la vila que es vol transmetre des del Centre d'Interpretació.

- Programació de visites guiades.

En aquestes visites guiades que es faran tant pel centre d'interpretació com pel casc antic de la ciutat, l'intendent juga un paper bàsic en la presentació del patrimoni, ja que fa de mitjancer en la relació del públic amb l'exposició o l'element o conjunt patrimonial.

Cal destacar que aquestes visites o itineraris es podran realitzar de manera autònoma sense la presència del o de la guia. La visita a l'exposició també es podrà fer de manera autònoma seguint el recorregut que ofereixen els plafons informatius.

Per altra banda, l'itinerari pel nucli urbà de la ciutat també es podrà fer de manera autònoma, ja que en cada bé o element de rellevància patrimonial, es podrà trobar un plafó informatiu amb una petita descripció formal i dades històriques del bé.¹²

- Tallers didàctics.

Activitats didàctiques i d'animació que permeten motivar i apropar els diferents públics a la comprensió del passat i l'entorn de Pineda de Mar. Si tenim en compte que durant els mesos d'hivern el públic més potencial del centre d'interpretació seran els escolars, aquestes activitats dirigides als visitants escolars s'han de potenciar. Aquestes, es complementaran amb la publicació de quaderns didàctics per als escolars i professorat, o bé per als pares que fan una visita amb els seus fills.

- Fulletts, tríptics i publicacions en general:

Aquests materials posen a disposició del públic diferents nivells d'informació que es tradueixen en diferents productes com ara tríptics, fullets o guies.

¹² Veure apartat de difusió i annex. 2 (pàgina 66).

Pel que fa al centre, es repartirà un tríptic¹³, amb informació general del centre i amb un petit plànol de la ruta històric - artística pel nucli urbà amb els punts més importants i rellevants per a visitar.

D'aquesta manera el visitant mitjançant el tríptic podrà fer el recorregut pel centre urbà obtenint la informació de cada element patrimonial al seu corresponent plafó situat al mateix carrer.

A part, d'aquest material al centre es podran adquirir i consultar publicacions editades per l'ajuntament de Pineda de Mar, així com per l'Arxiu Municipal, per ampliar informacions sobre diverses temàtiques relacionades amb la ciutat.

- Organització d'activitats diverses:

És evident, que els esdeveniments culturals contribueixen a la dinamització del territori. Demostracions, contes, fires de mostres, visites nocturnes, són activitats encaminades a captar l'atenció del visitant des d'un nou punt de vista. Es podria proposar el fet de fer una recreació dels atacs corsaris que van tenir lloc a l'any 1545, pel corsari *Dragut*, i tot implicant als ciutadans i ciutadanes de Pineda en aquesta fira-recreació. Per tant es podria captar nous públics, i captar l'atenció del visitant interessat en conèixer i aprofundir més sobre la història de la vila.

Així doncs, aquest projecte interpretatiu aplicat a Pineda de Mar, s'ha de plasmar en una oferta integrada, constituïda per diferents serveis i activitats. L'oferta, per tant, ha de ser àmplia i complexa, i incloure tant els serveis ja existents , com les noves ofertes que deriven dels productes patrimonials que volen donar a conèixer i posar en valor al visitant.

Per tant, en les activitats que ja es fan a la ciutat com fires d'entitats, mercats artesanals etc... podrien tenir lloc activitats de lleure i culturals relacionades amb el patrimoni i impulsades pel Centre d'Interpretació.

¹³ Veure apartat de difusió i annex 3 del treball (pàgina 67).

9 - DIFUSIÓ:

Pel que fa a la difusió del nostre projecte, el primer que cal crear és una identitat pròpia que serveixi per a identificar i representar el Centre d'interpretació de Pineda de Mar.

8 Imatge corporativa o logotip del Centre d'Interpretació de Pineda de Mar. Disseny Gemma Reixach i Isaac Candelario.

Aquesta imatge, ens ha de permetre, per una banda individualitzar, identificar i distingir a Pineda de Mar a partir del seus valors patrimonials que s'utilitzen al programa interpretatiu. Per altra banda, aquesta mateixa imatge ha d'expressar visualment la personalitat del municipi, o destacar algun element relacionat amb el Centre d'Interpretació.

És, doncs, per aquest darrer motiu que la imatge corporativa del centre és l'arc d'entrada de l'edifici noucentista de l'antiga biblioteca Serra i Moret, seu del centre. D'aquesta manera es pot relacionar el centre d'interpretació amb un element de l'edifici que l'acull, com és l'arc d'entrada amb els capitells jònics a banda i banda.

El color no ha estat triat a l'atzar sinó que correspon al color més visible en edificis de la ciutat, un color crema o rovell d'ou que podem trobar en altres edificis com Can Comas o els esgrafiats de l'església parroquial de Santa Maria i en concret en el mateix edifici del centre d'interpretació. Trobarem aquesta mateixa gamma de colors als plafons interpretatius que situarem pel nucli urbà per a seguir amb l'estètica de color de la ciutat i no trencar amb l'harmonia del nucli antic del municipi.

Aquesta imatge corporativa afectarà a totes les expressions visuals i gràfiques com ara als indicadors, plafons informatius, mapes, tríptics i publicacions promogudes pel centre d'interpretació, essent el centre l'impulsor o el creador d'aquests materials. Així doncs, als plafons patrimonials informatius trobarem el logotip del centre, ja que és el propi equipament cultural l'impulsor de la ruta i dels plafons.

Si deixem de banda la imatge corporativa del centre, la difusió també s'entén com al fet de donar a conèixer el programa que oferim des del centre d'interpretació a la pròpia comunitat en general, i fer arribar el programa a diferents sectors, per exemple empresaris relacionats amb el sector turístic, grups ecologistes, acadèmics, polítics...

Pel que fa a la difusió del Centre d'Interpretació s'utilitzaran diferents estratègies:

- Primerament caldrà situar el nou centre d'interpretació en les xarxes socials més importants del moment com poden ser Facebook o Twitter. Avui dia la difusió d'informació més eficaç i ràpida esdevé a partir d'Internet i de dites xarxes socials.
- També caldrà crear una pàgina web del Centre, on els usuaris i possibles visitants puguin tenir una informació bàsica del que podran trobar-hi, com l'adreça, horaris, activitats, tallers, itineraris... El mateix *link* es podria penjar al web de l'ajuntament a l'apartat de cultura o turisme per a donar a conèixer als usuaris el Centre i les activitats que hi desenvolupa.
- També a tot el sector de serveis de Pineda de Mar i la comarca del Maresme rebrà informació del Centre d'Interpretació a través de cartells i tríptics, per a oferir als seus clients la possibilitat de visitar el centre i conèixer la història de la vila en la qual estan passant els dies de vacances.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. *Tot el que hi ha i no veus.*

- Es farà tota una campanya de publicitat anunciant l'obertura del nou equipament cultural a través del mitjans de comunicació locals i comarcals com les ràdios o Maresme Digital TV, premsa i cinema.
- Es faran cartells i banderoles per a penjar en faroles i punts estratègics de la ciutat com la Carretera N-II, la via de comunicació més transitada del Maresme.
- A través del *merchandising* i publicacions que es podran adquirir a la botiga/recepció del centre d'interpretació s'obrirà un ampli ventall de possibilitats de difusió.

Com a estratègies impulsades des del centre d'interpretació i que cal tenir en compte en la difusió del centre d'interpretació, i per tant del patrimoni cultural de la ciutat, destacarem:

- *Ruta històric- artística per Pineda de Mar.*
- *Plafons patrimonials informatius situats en alguns dels béns culturals de major importància de la ciutat.*
- *Tríptic.*

- Ruta històric- artística per Pineda de Mar.

En aquest apartat del centre d'Interpretació cal destacar la difusió del patrimoni històric i artístic de la ciutat promoguda a partir del centre d'interpretació amb la creació d'un itinerari o ruta pel nucli urbà de la ciutat per a poder conèixer i descobrir el patrimoni arquitectònic i cultural, seguint un discurs cronològic des de la fundació del nucli urbà primitiu fins arribar a l'actualitat. Després de fer la ruta es podrà aprofundir més, si es desitja, visitant el centre d'interpretació, punt on finalitza la mateixa ruta.

La ruta o itinerari, rep el mateix nom que el projecte de màster: "*Tot el que hi ha i no veus*", ja que el que es pretén és que el ciutadà i visitant descobreixi o

conegui la història de la vila a través de diferents béns culturals que, potser, veu cada dia, però que no coneix i per tant no valora. És doncs, aquest descobriment al ciutadà i visitant el que pretén l'itinerari promogut des del centre d'Interpretació de Pineda de Mar.

Per a potenciar el vincle amb el barri del Poblenou, es podrà visitar el barri gràcies al tren turístic que enllaça el nucli urbà de Pineda amb el Poblenou mitjançant el passeig marítim. Perquè no cal oblidar que tot i ser un barri força independent en quant a serveis, forma part del municipi de Pineda i per tant cal potenciar aquest vincle.

Aquests itineraris interpretatius són equipaments destinats al públic en general, i solen estar vinculats a un centre cultural o d'interpretació, com és el nostre cas al Centre d'Intepretació de Pineda de Mar. Aquest equipament o recurs és un dels serveis interpretatius més efectius, sigui quin sigui el seu medi, ja que suposa un contacte directe del públic amb el bé o recurs patrimonial. El públic a partir dels béns immobles i mobles que aniran visitant , podran tenir un contacte directe amb la història de la vila i així poder conèixer amb elements històrics i artístics originals la realitat històrica de la ciutat.

Aquest itinerari, tindrà un únic tema i és l'evolució històrica de la vila. És convenient que aquesta tipologia d'itineraris tinguin un sol tema ja que d'aquesta manera els usuaris poden extreure el millor profit de l'activitat, centrant la seva atenció en un aspecte que puguin interioritzar i que els serveixi de fil conductor per a encaixar els diferents elements de la ruta i del missatge.¹⁴

Una altra de les característiques de l'itinerari que es proposa des del centre d'interpretació és que es pot fer de manera guiada amb un/a intèrpret o bé de manera autoguiada amb un petit plànol, que es proporcionarà al visitant, per a seguir el recorregut i llegir en cada element la informació que el plafó descriu.

¹⁴ Morales. *Guía Práctica para la interpretación del Patrimonio*, 2001.

Així doncs, la ruta té una durada aproximada de setanta-cinc minuts on es recorren els carrers del nucli antic de la vila i l'eixample de Pineda de Mar.

L'itinerari està pensat per a tot tipus de públic, ja que tot el territori és pla i no trobem cap tipus de desnivells pronunciats durant el recorregut de la visita.

Pel que fa als horaris no estarien definits però es poden realitzar les rutes guiades durant tot l'any pels matins i tardes segons visites concertades. Als mesos d'estiu es podrien fer visites nocturnes.

Mentre que les visites autoguiades es podrien realitzar en qualsevol moment ja que els plafons explicatius permeten realitzar l'itinerari qualsevol dia de l'any i a qualsevol hora del dia.

Els punts que es visiten durant el recorregut de la visita i seguint la numeració del plànol són els següents:

- 1- Masia de Can Jalpí
- 2- Església parroquial de Santa Maria.
- 3- Llinda de pedra de l'església parroquial de Santa Maria.
- 4- Esgrafiats de la façana de l'església parroquial de Santa Maria.
- 5- Creu de terme moderna.
- 6- Conjunt de cases del carrer Ciutadans.
- A- Passem per: Casa de Can Ballester.
- 7- Casa de Ca l'Enric Benet.
- B- Passem per: Can Barbeta.
- 8- Creu de terme de Can Quintana.
- 9- Can Comas
- 10- Ajuntament de Pineda de Mar.
- 11- Can Coronel.
- C- Passem per: Cuines del Raval de Mar.
- 12- Casa de pescadors.
- D- Passem per: Estació de ferrocarril.

13-L'Arbre Verd.

14-Biblioteca Popular Serra i Moret (Centre d'Interpretació de Pineda de Mar).

E- Passem per: Casa del Dr. Bertomeu.

15-Escoles Sant Jordi.

16-Cases barates del carrer Ponent del Poblenou (opcional)¹⁵.

9 Mapa del recorregut de l'itinerari pel nucli urbà de Pineda de Mar, amb la situació del Centre d'Interpretació. Imatge Google Maps.

Pel que fa als elements que es visiten durant el recorregut, cal destacar que els elements que apareixen en vermell amb la denominació de *passem per*¹⁶, són elements que no s'explicaran de manera extensa com la resta de punts que es visiten. No vol dir que siguin de menor interès sinó que són punts que no tenen plafons explicatius i que per aquest motiu només s'esmenten i es relacionen amb l'itinerari.

¹⁵ Per acabar la visita a les cases barates del carrer Ponent del Poblenou es pot anar amb el tren turístic de Pineda que té la seva parada just al davant del Centre d'Interpretació.

¹⁶ Idea extreta de la Guia: *SANT CELONI. Descobrir un patrimoni, conèixer una història*. 2008.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. *Tot el que hi ha i no veus*.

Per a fer la ruta més entenedora i visible es situaran tres plafons informatius amb el mapa, el recorregut i els elements destacats a visitar per la vila per a que el ciutadà i visitant conegui els llocs amb més valor patrimonial que poden visitar a la ciutat. Aquest plafó seguirà tindrà les mateixes característiques que els plafons d'informació patrimonial per així no perdre la unitat formal i estilística que es proposa des del centre d'interpretació.

10 Plafó informatiu de la ruta històric-artística per Pineda de Mar “Tot el que hi ha i no veus”.
Disseny Gemma Reixach i Isaac Candelario.

- La ruta a temps real:

La ruta la iniciariem al pati de la Masia de Can Jalpí. Els visitants aparcaran els seus vehicles o el bus al pàrquing gratuït que es troba just al darrera de l'església parroquial de Santa Maria., creuarien el pont subterrani per sota de la

carretera N-II i ens trobaríem al pati de la Masia on es farà una petita presentació del municipi i posteriorment explicaríem l'element destacat número 1 (FITXA 1).¹⁷

Després d'haver explicat la Masia de Can Jalpí, tot el grup tornaríem a creuar el pas subterrani per situar-nos just al davant de la façana principal de l'església parroquial de Santa Maria on explicaríem a més del temple (Fitxa 2), la llinda de pedra esculpida de la porta principal (FITXA 3) i els esgrafiats de les dues façanes de l'església (FITXA 4). Pel que fa a l'interior no el visitarem ja que la parròquia només obre les seves portes els divendres per la tarda i durant altres festivitats.

Tot seguit sense deixar encara el lloc on ens trobem explicaríem la creu de terme moderna (FITXA 5) que es troba just al davant de l'església al carrer Ms. Antoni Doltra. Creu de terme que dona la benvinguda al visitant que entra al nucli antic de Pineda de Mar.

Un cop ja hem explicat la Creu de Terme, avançarem per carrer Antoni Doltra fins arribar al Carrer Ciutadans. En aquets punt explicaríem els orígens de la vila de Pineda, ja que va ser on a partir d'aquest carrer (antic camí Ral) s'articulà el primer nucli urbà de població al segle XIII anomenat *Sa Buada*. El primitiu nucli urbà es començà a formar a partir del segle XIII a partir d'aquest mateix carrer, al costat de l'església, configurant un petit agrupament que correspondria als actuals carrers: *Major, Ciutadans, Sant Antoni i plaça de Catalunya*. Tot plegat configuraven una trentena de cases alienades que formaven un únic carrer a banda i banda de l'antiga Via Augusta.

Cap a les acaballes dels segle XV un cop finalitzada la Guerra Civil que enfrontà als partidaris de Joan II contra la Generalitat i alleugerides les condicions senyoriales dels pagesos, va començar a augmentar la població i l'embrionari nucli urbà de *Sa Buada* (que aleshores ja començava a ser

¹⁷ Es poden veure les fitxes de cada element a l'annex 4 del treball. (pàgina 68).

conegut com a Pineda) inicia un notable canvi en la seva estructuració. És en aquella mateixa època quan s'obre el camí de Mar (lloc que més endavant visitarem) que facilitava la comunicació amb el litoral a través del qual es rebia el gra, el bestiar i el peix.

Durant el segle XVI coincidint amb la reconstrucció del nou temple parroquial, s'edifiquen noves cases i es modifiquen d'altres seguint l'estil gòtic tardà de l'època. Aquella embranzida constructiva ha deixat a la vila notables testimonis a diverses façanes dels carrers que conformen el nucli antic. En aquestes façanes encara podem veure les gran portalades adovellades en punt rodó i bells finestrals amb brancals i llindes gòtiques de pedra esculpida. Seguidament i en aquest punt comentarem el conjunt de cases del Carrer Ciutadans (FITXA 6), passarem per Can Ballester i posteriorment ens dirigirem cap al carrer Major i comentarem la Casa de Ca l'Enric Benet (FITXA 7), passarem per Can Barbeta i comentarem les dues finestres gòtiques de la façana.

Deixem de banda Can Barbeta i continuem caminant pel carrer Major fins arribar al pati de Can Quintana on comentarem la Creu de terme de Can Quintana (FITXA 8), un cop comentada retrocedirem pel mateix carrer fins arribar a la Plaça de Catalunya.

Un cop situats a la plaça de Catalunya comentarem la font dedicada a sant Joan Baptista patró de la vila i posteriorment explicarem la Masia de Can Comas (FITXA 9) i l'edifici de l'ajuntament (FITXA 10). Un cop explicats baixarem pel carrer de Mar per a seguir la nostra ruta en direcció al mar.

Baixant per carrer de Mar ens aturem un moment per a observar les cases del segle XIX que presideixen el carrer. I és que durant la segona meitat del segle XIX i els primers anys del segle XX, Pineda és encara una població petita, que tot just arriba als 2000 habitants i que s'estructurava de manera longitudinal al llarg dels carrers que hem visitat anteriorment (Major, Ciutadans i Sant Antoni) amb alguns eixos transversals com és el cas del carrer on ara ens situem, que

poc a poc, avancen en direcció al mar fins arribar a enllaçar amb el petit nucli sorgit pels pescadors situats a primera línia de la platja. A partir dels darrers anys del segle XVIII algunes cases més antigues del nucli antic son substituïdes per nous i grans edifici de planta baixa més dos pisos, que es caracteritzen per les seves façanes simètriques amb grans balconades i finestrals de llindes rectes i amb una decoració en alguns casos austera.

Però serà al primer eixample urbà on podrem admirar les mostres més reeixides de l'arquitectura sorgida durant aquells anys. I és que al carrer del Mar, trobem diversos edificis, normalment residències d'estiueig on la burgesia barcelonina establia el seu segon habitatge on passaven la temporada d'estiu gaudint del clima i de la pau que respirava la vila. Després de fer aquesta petita explicació ens desviarem uns minuts pel carrer Girona per a visitar Can Coronel (FITXA 9).

Un cop finalitzada l'explicació de Can Coronel ens tornarem a dirigir cap al carrer de Mar per a continuar baixant i endinsar-nos el que havia sigut el *Raval de Mar* o barri pescador de Pineda de Mar. La pesca era la segona activitat econòmica de la vila, amb un nombre de pescadors més elevat que de pagesos. Sabem pel cronista *Francisco de Zamora*¹⁸ (1757-1812), que al seu diari nombra a cent homes pescadors a finals del segle XVIII. Pel que fa a les drassanes de Pineda podem parlar de la construcció de cinc naus, un petit nombre comparat amb les trenta-cinc construïdes a Calella o les cent-deu construïdes a Lloret de Mar. El nombre de pescadors, però, va anar creixent fins a la meitat del segle XX. Tots aquests pescadors residien al Raval de Mar, lloc on ens trobem ara mateix. Per aquests carrers passaven les dones dels pescadors, amb els carretons plens de peix i cridant: "*Dones de peix*", per a vendre la mercaderia. Ja molt de temps d'això, i aquesta imatge ha quedat en l'arxiu. El barri pescador, va anar creixent com a nucli separat de la resta del poble. Les cases dels pescadors s'anomenaven *cuines*, i eren habitatges de dimensions reduïdes, tenien dues plantes i a l'apart posterior un petit hort per a

¹⁸ Francisco de Zamora Peinado. (Villanueva de la Jara (Cuenca) 1757- idem 1812). Funcionari, escriptor i viatger espanyol de la Il·lustració.

cultivar verdures i fruita. Tot i això, no totes les cases eren així i veiem cases de pescadors de dimensions més grans com la que veiem ara mateix. (FITXA 10).

Un cop finalitzada l'explicació de la casa de pescadors del carrer de Mar, ens dirigim al final del carrer, concretament a la Plaça de Sant Pere, per a observar l'estació de ferrocarril i fer un breu comentari del que va significar l'arribada del ferrocarril a la vila. I és que l'any 1860 s'inaugurà el tram de ferrocarril entre les poblacions d'Arenys de Mar i Tordera, tram que havia d'arribar fins a la ciutat de Girona i la frontera francesa. L'arribada del ferrocarril a Pineda de Mar, va ser un fet a tenir en compte i molt important, per les repercussions econòmiques i socials que comportà i que encara avui dia en gaudim. Parlem de l'arribada, primerament de la burgesia barcelonina on van establir les seves residències d'estiueig cercant un població costanera propera a Barcelona , i posteriorment del turisme, on la comunicació amb Barcelona fa possible un flux molt important de visitants que passen períodes d'estiu a la població per la seva proximitat amb la ciutat comtal. L'estació de ferrocarril es troba a 6.3 metres sobre el nivell del mar, i és pràcticament el mateix edifici que es construí amb la inauguració del tram. Avui dia l'ús de la línia és més regular i l'utilitza la gent per accedir a poblacions properes o grans ciutats com Mataró, Barcelona o Girona.

Tot seguit caminarem pel passeig marítim direcció Calella, passarem pel monument a "l'11 de Setembre" i continuarem fins arribar a "*L'arbre verd*", on el comentarem breuement. I és que ens trobem davant d'un dels símbols més importants i amb el qual més s'identifiquen els ciutadans i ciutadanes de Pineda. És tracta doncs d'un ombú de grans dimensions i molt antic. Es plantà a la vila a finals del segle XIX quan encara hi havia catalans aventurers per

Amèrica del Sud. Els encarregats de portar aquest arbre des de l'Argentina vans er Joan Llorenç i Horta i Joan Antich, dos indians enriquits que vingueren a visitar a la seva família i plantaren l'arbre al costat de la platja. Aquest any l'arbre farà 164 anys d'edat.

Un cop explicat l'Arbre Verd, retornarem per a pujar pel Carrer comercial Doctor Bertomeu i ens aturarem un instant a la Plaça del Mar o també coneguda com a plaça de l'ancora. Rep aquest nom, perquè a la font en trobem una de grans dimensions. Aquesta plaça es troba a la zona del Raval de Mar i és clar esta dedicada als homes que van treballar al mar de Pineda, és a dir als pescadors i en la font hi podem llegir: *"Pineda als homes que de la mar en feren vida"*. Actualment aquesta plaça és un punt clau dins l'eix comercial de la vila.

Deixem la plaça del Mar per a continuar pujant pel carrer Doctor Bertomeu fins arribar a la Plaça de les Mèlies son trobarem i comentarem la Biblioteca Popular de Manuel Serra i Moret (FITXA 11). Un cop finalitzada l'explicació de l'antiga biblioteca continuarem l'itinerari pel carrer Balmes on ens aturem un instant per a veure la casa modernista del Doctor Bertomeu.

Seguirem pel carrer Balmes fins arribar a les Escoles Sant Jordi (FITXA 12). Un cop finalitzada l'explicació de les escoles retornarem pel carrer Jacint Verdaguer fins a la Plaça de les Mèlies on donarem per finalitzada la ruta.

Un cop finalitzada la ruta a la Plaça de les Mèlies, es pot proposar pujar al tren turístic¹⁹ per tal de poder arribar fins al Barri del Poblenou i visitar les cases barates i el monument a la immigració recentment inaugurat.

La ruta finalitza a la Plaça de Mèlies al centre de la vila, i el visitant per tant té moltes i variades alternatives entre les quals cal destacar:

- Visita al Centre d'Interpretació situat a l'antiga biblioteca Serra i Moret.
- Visitar la Fundació d'Arts Gràfiques J.Tharrats.
- Fer algun dels itineraris que proposa l'ajuntament pel Parc Natural del Montnegre i el Corredor.
- Passejar pel Passeig de Mar
- Passejar per l'eix comercial de Pineda de Mar.

¹⁹ Cal tenir en compte que el tren turístic només es troba disponible del mes de maig al mes de setembre, coincidint amb la temporada d'estiu.

- Gaudir de l'oferta gastronòmica de la vila.
- **Plafons interpretatius situats per Pineda de Mar:**

Cal tenir en compte, que la comunicació més efectiva és realitzada per un intèrpret en persona . Però si confiem en el missatge dels plafons i altres aparells tecnològics o audiovisuals, podem caure en la deshumanització, o en el pitjor dels casos en la mediocritat.

Però si ens fixem en el que diu Morales²⁰ veurem que els serveis no atesos de manera personal contribueixen a augmentar la capacitat d'interpretació d'un espai concret del qual es vol donar a conèixer o posar en valor.

Amb aquesta senyalització d'interpretació, es pretén establir la comunicació entre els visitants i els béns patrimonials que es poden visitar a la ciutat per així poder comprendre millor el municipi.

Aquesta senyalització es podrà utilitzar tant en itineraris guiats com autoguiats, però té una major rellevància en el segon tipus ja que els plafons permeten al visitant llegir i captar la informació al seu ritme i reforça la seva percepció d'autosuficiència.

Aquesta senyalètica patrimonial reforça el fet de cridar l'atenció al visitant, de manera que aquest mostri interès per apropar-se i llegir. Cal doncs un bon disseny i un bon text per a reforçar aquesta motivació per part del visitant, així doncs, el color taronja triat reforça en aquest sentit el fet de cridar l'atenció del visitant i apropar-se per a llegir el que es troba al plafó.

La senyalització, per tant, és un factor clau en la difusió del centre i com és evident de l'itinerari històric i artístic que es proposa.

²⁰ Morales. *Guía Práctica para la interpretación del Patrimonio*, 2001.

Caldrà una informació adient i correcte, coherent i entenedora, amb colors i contrastos en una mateixa direcció per així evitar una interpretació negativa o errònia de l'element.

Per tant, un cop completada la tasca prèvia d'investigació i documentació dels elements²¹, una tasca primordial i bàsica, per a donar una informació verídica i fiable, és totalment necessari enfocar les direccions envers el tipus de senyalització que es vol oferir.

Com en altres ajuntaments, cal tenir presents el període de crisi econòmica, tot i això s'ha de treballar per aconseguir unes molt bones prestacions per a oferir una bona i correcta senyalització, per així donar a conèixer de la millor manera la ciutat.

Els plafons i planells informatius que proposo per al projecte, a més de donar informació sobre els elements patrimonials proporcionen direccions i informacions de situació de la ciutat.

Els avantatges i els motius per els quals he escollit els plafons per a la difusió dels béns culturals del municipi, són els següents:

- Aporten una informació clara i concisa del bé que estem observant.
- Són molt fàcils i ràpids de construir.
- Tenen un baix cost de manteniment.

Per altra banda cal destacar les limitacions que aquesta plafons informatius poden tenir, entre d'altres cal destacar:

- Són estàtiques.
- No s'adapten a tots els nivells de públics, ja que solen ser fets amb un vocabulari planer i pot deixar poc satisfet a un públic expert en el tema.

²¹ La tasca de recerca i documentació dels béns patrimonials de Pineda de Mar, la vaig realitzar durant les pràctiques del Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit Local a l'arxiu municipal de Pineda de Mar, durant els mesos de febrer a maig de 2011.

- Són sovint objecte del vandalisme.
- Poden ocasionar, si no es tria un model i un disseny adequat, un impacte visual negatiu en l'entorn.

Tenint en compte aquestes premisses, doncs, cal triar un bon disseny per als plafons acord amb l'entorn, i el contingut ha de ser per a tot tipus de públic però sense caure en la banalitat i en l'absurd. Ha d'haver una informació bàsica i precisa.

Pel que fa al tema més específic de la senyalització, trobarem tres tipologies diferents de senyals informatives. Les informatives es col·locaran a prop de cada element, i les informatives-direccionals es col·locaran a prop del centre d'interpretació per a poder informar del recorregut a realitzar.

Així doncs, els plafons informatius patrimonials que proposo per a situar als diferents béns patrimonials són els següents:

- Masia de Can Jalpí (tòtem o plafó gran)
- Església Parroquial de Santa Maria. (tòtem o plafó gran)
- Creu de terme moderna (plafó petit)
- Casa de Ca l'Enric Benet. (plafó petit)
- Creu de terme de Can Quintana. (tòtem o plafó gran)
- Ajuntament de Pineda de Mar. (tòtem o plafó gran)
- *Cuines* del Raval de Mar. (plafó petit)
- *L'Arbre Verd*. (tòtem o plafó gran)
- Biblioteca Serra i Moret. Centre d'Interpretació de Pineda de Mar. (tòtem o plafó gran)
- Escoles Sant Jordi. (tòtem o plafó gran)
- Cases barates del carrer Ponent del barri del Poblenou. (plafó petit)

Pel que fa als plafons cal destacar les següents característiques²²:

- Es faran dues tipologies de senyals interpretatives, per una banda uns plafons serien de 1800 x 400 mm, mentre que la segona tipologia correspondria a un plafó de petites dimensions que correspondria a 400 x 400 mm.
- Per tant per a béns immobles de grans dimensions o amb gran espai es podran situar els plafons grans, mentre que per als elements de petites dimensions o amb poc espai a l'entorn es situaran les plaques interpretatives a la paret del bé, per així no fer un impacte visual negatiu i impedir la visibilitat del bé.
- Es reservarà d'igual manera espai per al logotip del Centre d'Interpretació creador de la ruta i de l'ajuntament de Pineda de Mar a la part inferior del plafó.
- El material dels plafons ha de ser resistent. Cal tenir en compte la possibilitat d'actes vandàlics, per tant també ha de ser un material fàcil de netejar o de rehabilitar. S'ha optat per una estructura de ferro oxidat amb el text imprès en una base de color "rovell d'ou".
- Al plafó o senyal es situarà la informació de l'element patrimonial en tres idiomes diferents: català, castellà i anglès. Pel que fa a les tipologies de lletra, la descripció en català serà la primera seguit dels castellà i l'anglès. He triat plasmar la informació en les tres llengües, ja que durant el període estival Pineda rep molt de turisme, i l'anglès és la llengua més característiques del turisme i visitants que rep Pineda, a part de l'espanyol que és juntament amb el català la llengua que es parla al nostre país.

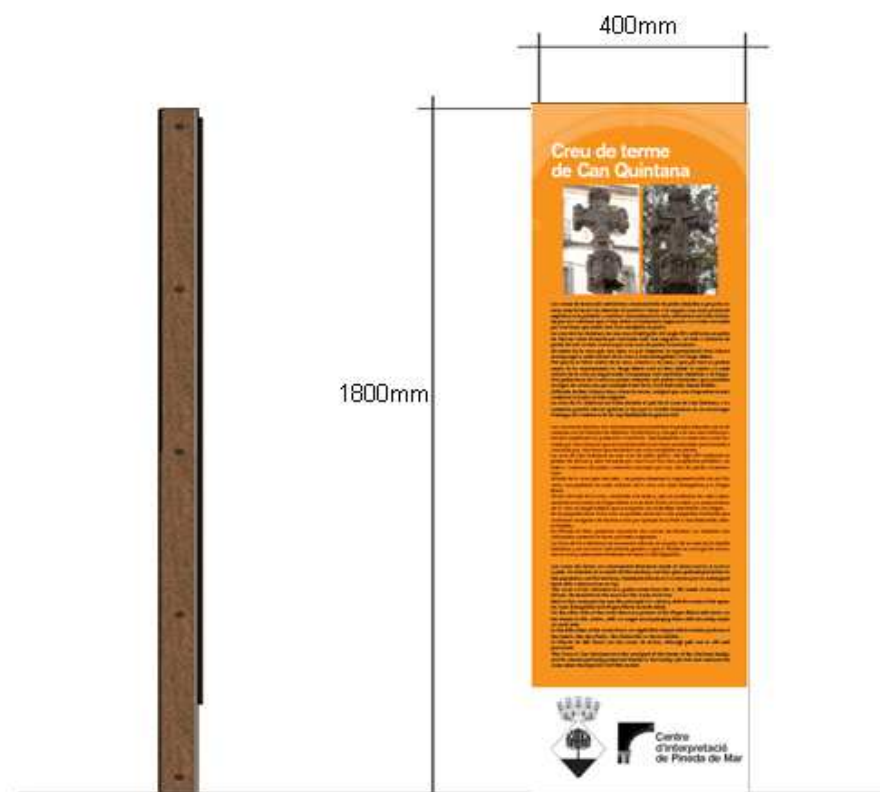
²² Veure una mostra del disseny dels plafons a l'annex 2 del treball. (pàgina 66).

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

- En alguns dels plafons s'hi afegiran fotografies de detalls de l'element, però en cap cas volem que la senyalètica faci ombra al propi element, ja que només ha de ser una nota informativa, on el que importa és l'observació de l'element per part del visitant. Serà doncs només en la senyalètica de la *Creu de terme de Can Quintana*, on hi trobarem dues imatges de cada un dels costats de la creu, d'aquesta manera el visitant podrà observar amb més detall les figures que apareixen esculpides a la creu, i veure el revers d'aquesta que queda a l'interior del pati de la casa, i per tant no es pot visualitzar.

11 Plafó interpretatiu petit de les Cases barates del carrer Ponent del *Poblenou*. Disseny Gemma Reixach i Isaac Candelario.

12 Tòtem o plafó interpretatiu gran de la Creu de terme de Can Quintana. Disseny Gemma Reixach i Isaac Candelario.

Com hem dit en apartats anteriors en aquest projecte de ruta, es pretén que l'usuari a part de fer la visita amb un intèrpret, pugui fer l'itinerari de manera autònoma, seguint les indicacions i explicacions de la senyalització patrimonial. Per tant, és important saber o si més no, tenir en compte la informació que el visitant està interessat en conèixer, i evitar caure en massa descripcions físiques que el propi visitant ja pot visualitzar per si mateix, s'ha de treballar doncs, per aconseguir que l'usuari interessat pel tema observi i conegui allò que no es veu a simple vista. Tenint en compte que l'usuari tindrà un tríptic on apareixerà el mapa de l'itinerari amb els punts a visitar marcat i enumerats, s'evitarà el risc de pèrdua i desorientació.

Per altra banda trobarem el plafó informatiu de la pròpia ruta sota el nom *Ruta històric-artística per Pineda de Mar: Tot el que hi ha i no veus*, on situarem un

a l'ajuntament, i un altre a la porta del centre d'interpretació. Aquest plafó serà de dimensions més grans i les característiques són les següents:

- Les mides seran de 1800 x 700 mm.
- Cartell format pel títol de la ruta, un mapa global de la ruta, amb els punts dels elements destacats amb el seu número corresponent i la llegenda amb la correspondència del número amb l'element patrimonial. A la part inferior el logotip de l'ajuntament de Pineda de Mar i del centre d'interpretació de Pineda de Mar. Ha de cridar l'atenció a l'usuari perquè es pari i decideixi fer l'itinerari.
- S'ha de seduir al visitar, cridar l'atenció durant el recorregut.
- El color seguirà essent el mateix que els plafons patrimonials, on apareixerà de la mateixa manera el logotip del centre d'interpretació i de l'ajuntament de Pineda de Mar.
- El material serà resistent, ja que cal tenir en compte la possibilitat d'actes vandàlics. Ha de ser un material fàcil per a poder netejar o rehabilitar.

- Tríptic:

Com anteriorment ja hem esmentat, és necessari tant pel Centre d'Interpretació, com per l'itinerari la creació d'un breu tríptic²³. Serà el mitjà de difusió bàsic, ja que té un cost poc elevat i és de fàcil i ràpida elaboració.

El tríptic aportarà una informació bàsica al visitant del que pot trobar al Centre d'interpretació a més del mapa on podrà trobar el recorregut de l'itinerari històric artístic de la vila, que ajudarà a l'usuari a guiar-se i mantenir la situació permanent del recorregut, i evitarà la possible pèrdua o desorientació pel municipi.

²³ Veure la proposta del tríptic a l'annex 3 del treball. (pàgina 67).

Les característiques del tríptic seran les següents:

- Mida A4, fàcil de transportar i de paper. Un o dos tipus de lletra color i fàcil lectura.
- Plegable a tres cares. 20 x 10 cm.
- Seguint amb el format dels plafons descriptius del centre d'interpretació, el tríptic també estarà dissenyat amb el format de diari, en paper reciclat i blanc i negre.
- A la portada apareixerà el nom del centre d'interpretació, amb una imatge en blanc i negre.
- A les dues cares exteriors del tríptic per una banda trobarem un plànol amb la situació del Centre d'Interpretació, on apareixerà la direcció, i número de contacte, a més del logotip del centre d'interpretació i l'escut de l'ajuntament de Pineda de Mar. Mentre que en la tercera cara externa trobarem el plànol de l'itinerari historico-artístic amb el llistat dels diferents punts d'interès a visitar durant el recorregut.
- Pel que fa a les tres cares interiors, situarem una informació bàsica del centre i de les activitats que ofereix al visitant, com ara l'Oficina d'Informació i Turisme, l'espai expositiu, el terrat mirador, la compra de publicacions i *merchandising* i finalment la ruta guiada o autoguiada pel nucli urbà de Pineda de Mar.

L'edició del tríptic és una part de la difusió que cal destacar, el seu cost no és elevat i s'editarà en diferents idiomes (català, castellà, anglès i francès). El preu d'aquest tríptic serà gratuït, i s'oferirà la possibilitat de trobar-lo i adquirir-lo en diferents llocs de la ciutat, com poden ser comerços, hotels, restaurants, ajuntament i la pròpia oficina de turisme situada al Centre d'Interpretació.

10 - PRESSUPOST

Pel que fa a les possibilitats econòmiques; cal tenir en compte que per a tirar endavant un projecte com el que proposo en aquest treball s'ha de lligar a una aposta econòmica considerable. Després de poder conèixer que a Pineda no s'aposta per a posar en valor i difondre el seu patrimoni, està clar que no es pretén una gran inversió per a un projecte cultural de les característiques que proposo, per tant el que es pretén doncs és fer diferents fases per a executar el projecte. Aquestes fases seran executades per l'empresa delegada a la gestió del centre d'interpretació i les activitats que es desenvolupin.

Per tant, serà tasca d'aquesta empresa qui haurà de cercar recursos econòmics en diferents ens administratius com pot ser el Consell Comarcal del Maresme, la Diputació de Barcelona o fins i tot fons europeus per al desenvolupament cultural. D'aquesta manera l'empresa podria desenvolupar el projecte i iniciar la seva tasca de divulgació o difusió del patrimoni del municipi.

FASE1:

En aquesta primera fase, doncs, per tal d'introduir al ciutadà o visitant en l'origen i evolució de la ciutat i mostrar el patrimoni cultural, es realitzaria la senyalètica interpretativa per a situar en alguns dels punts o elements patrimonials destacats al nucli urbà de la ciutat. Amb la col·locació d'aquesta senyalètica es podrien iniciar visites guiades o autoguiades interpretatives, tot i no estar present el centre d'interpretació. Seria doncs, un acostament inicial al patrimoni per part de la població, saber la seva reacció, per a saber com desenvolupar posteriorment la segona fase del projecte.

FASE 2

En la segona fase per a desenvolupar el projecte es realitzaria l'adequació de l'edifici per tal d'ubicar-hi el centre d'interpretació i les noves instal·lacions de l'Oficina d'Informació i Turisme de la ciutat que es proposa al projecte.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

Tant la fase u com la dos, es poden cercar fonts de finançament des de la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal del Maresme, com hem dit anteriorment per tal d'ajudar a sufragar l'inversió d'aquestes dues apostes per a la difusió del patrimoni cultural de Pineda de Mar.

Pressupost

A) Senyalització patrimonial vertical ²⁴ **Import**

Tòtem per a entrada a municipi
(Pineda de Mar i Centre d'Interpretació).....250,00 € (x2)

Tòtem de ferro de mides 1700 x 300 mm, pintat i amb
Impressió digital a una cara a la part inferior incliu
una silueta de ferro de l'escut de Pineda de Mar i

del logotip del Centre d'Interpretació, tallada
a làser per a reforçar la imatge corporativa.....300,00 € (x 7)

Placa Insitu 1700 x300m, peça de subjecció de ferro +
Placa de metraquilat impresa per a la part posterior180,00 € (x5)

TOTAL: **3500,00 €**

B)Tríptic **Import**

Disseny i elaboració del tríptic en paper reciclat
i en blanc i negre.....2.000 €

2000 còpies en català, castellà i anglès.....600,00 €

²⁴ Pressupost proporcionat per l'empresa *RUTER TECNOLOGIA*. Carrer Castillejos, 352 Baixos. 08025 Barcelona. T 93476692. Email: www.ruter.es.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

Publicitat i comunicació.....500,00 €

TOTAL: ***3100,00 €***

C) Centre d'Interpretació de Pineda de Mar ***Import***

Condicionament de l'interior de l'edifici
(pintura, electricitat.....)2000, 00 €

Material i mobiliari per al centre.....2500, 00 €

Suport lleuger metàl·lic, il·luminació
i impressió digital dels plafons.....300,00 € (x 9)

Audiovisual.....2000, 00 €

TOTAL: ***9.200 €***

El pressupost que acabem de veure és una aproximació de totes les despeses que s'inclourien en la realització del projecte que es presenta en aquest treball.

Caldria doncs tenir la complicitat d'altres administracions públiques com el Consell Comarcal o la pròpia Diputació de Barcelona qui mitjançant alguna aportació econòmica aposti pel projecte i ajudi a l'empresa que gestionarà l'equipament cultural de la ciutat a potenciar mitjançant el centre d'interpretació el seu patrimoni cultural i la història de la ciutat que fins avui dia encara no ha estat desvetllada.

11- LA PROGRAMACIÓ DEL CENTRE D'INTERPRETACIÓ DE PINEDA DE MAR:

- EL Públic:

Cal assenyalar com a punt principal i com diu Morales²⁵, que els principals usuaris dels equipaments culturals i en el nostre cas dels centres d'interpretació són els visitants. Per això el centre d'interpretació ha d'orientar les seves estratègies per aconseguir que els visitants s'ho passin bé, ja que el públic que el visita ho fa normalment durant el seu temps lliure.

El públic que visitarà el centre segons les seves motivacions seran:

- **Visitants espontanis:** són els que acudeixen al centre de manera voluntària, individualment o en grups reduïts.
- **Grups organitzats d'escolars:** nens o adolescents que visiten el centre com una activitat educativa dins dels programes escolars. La seva assistència no es deu a una iniciativa voluntària, sinó a necessitats formatives.
- **Comunitat local:** equipament cultural com a lloc de trobada, un símbol identitari per a la població, i disposar d'un instrument educatiu no acadèmic que ajudi a formar-se i a conèixer la història i el patrimoni que tenen en la ciutat que viuen.
- **Famílies:** que busquen un lloc per compartir el temps lliure, per descobrir la història de la ciutat, combinant cultura, lleure i educació, i potenciant d'aquesta manera les relacions intergeneracionals.
- **Tercera edat:** tenen una opció de lleure enriquidora, activa i participativa, ja que visitant el centre poden reviure i recordar experiències personals que han viscut a Pineda de Mar, i fins i tot col·laborar en programes de voluntariat amb el centre²⁶.

²⁵ Guía Práctica para la interpretación del Patrimonio, 2001.

²⁶ El paper que juga el públic de la tercera edat en aquest sentit és important, ja que moltes d'aquestes persones que visiten el centre, i han viscut a la vila poden donar informacions bàsica a través de les seves

- **Associacions d'amics de museus o elements patrimonials:** on en visitar el centre d'interpretació podran projectar les seves inquietuds i trobar-se amb persones amb gustos similars, voluntariat.
- **Turistes:** Flux de visitants més freqüents a Pineda de Mar en els períodes vacacionals que poden consumir un producte de turisme cultural, per conèixer la realitat cultural i històrica de la comunitat que visiten. D'aquesta manera oferint aquestes alternatives de caire més cultural, es deixaria de banda la destinació de Pineda com a destinació de sol i platja, per apostar per un turisme cultural.
- **La participació ciutadana com a motor del Centre d' Interpretació:**

La participació ciutadana en la creació d'un equipament cultural d'aquestes característiques és clau. La implicació de la població, doncs, és indispensable, ja que per la seva filosofia el centre ha d'esdevenir un motor de desenvolupament en l'àrea local, mitjançant la preservació i la difusió del patrimoni cultural i natural de Pineda de Mar.

Així doncs caldrà per part del nou equipament cultural, una tasca de comunicació amb la població local, és essencial un diàleg entre l'organització i la població per a que es produeixi la identificació de la població amb les idees que s'han projectat al centre d'interpretació.

És en aquest sentit doncs, on es proposa que la població de Pineda de Mar, tingui la possibilitat de col·laborar en la mesura del possible aportant tant amb el testimoni oral o amb alguns objectes que permetin explicar la història de la vila i les seves tradicions. Així doncs, fills de pescadors, podrien portar fotografies o xarxes de pesca, utensilis... que rememorin i ajudin a entendre al visitant com era el passat pescador de la vila.

D'aquesta manera doncs, és important que amb aquestes col·laboracions la població s'identifiqui amb el pla i el projecte i el senti propi. Així doncs, la

experiències personals que funcionen com a memòria històrica i que és un molt bon complement per al que s'explica al centre.

participació ciutadana de Pineda de Mar han d'involucrar-se en la interpretació del patrimoni dels espais pertanyents al patrimoni cultural.

A part del fons que l'arxiu municipal pugui aportar al centre, es pretén que el major volum d'objectes i material exposat provingui de la pròpia població local, d'aquesta manera es sentiran que formen part del projecte i el valoraran i difondran positivament.

12 - EL PATRIMONI:

Pel que fa al patrimoni exposat, cal destacar com hem comentat en apartat anteriors que l'ajuntament no disposa de cap fons propi per a exposar, per tant es podrà optar per a exposar còpies de documents i fotografies originals de l'arxiu municipal. No obstant, la major part d'objectes i documentació es pretén que l'aporti a partir de donacions o dipòsits la ciutadania de Pineda de Mar, ja que és el millor testimoni real que ens pot aportar per a explicar i interpretar la història i el patrimoni de la ciutat.

Així doncs, com a tipologies de patrimoni que podem trobar al centre d'Interpretació de Pineda de Mar cal destacar:

- **Patrimoni immoble:**

Pel que fa al contenidor o edifici que acull al centre d'interpretació la Biblioteca Popular Serra i Moret , cal destacar-lo com a un propi bé patrimonial., ja que es tracta d'un bé Cultural d'Interés Local (BCIL) catalogat l'any 1992. És tracta d'un edifici de planta única datat de l'any 1922, creat per l'arquitecte Isidre Puig i Boada, del qual tenim diversos testimonis a la vila com l'ajuntament, el cementiri municipal i cases particulars. Per tant és un gran exemple d'arquitectura civil noucentista, clar testimoni del passat cultural de la vila i que per tant pot acollir la seu del centre d'interpretació de Pineda de Mar.

- *Patrimoni moble:*

Com a patrimoni moble podríem parlar de documents, plànols, alçats d'edificis, llibres, fotografies tant de l'arxiu municipal com aportacions desinteressades de la ciutadania de Pineda de Mar.

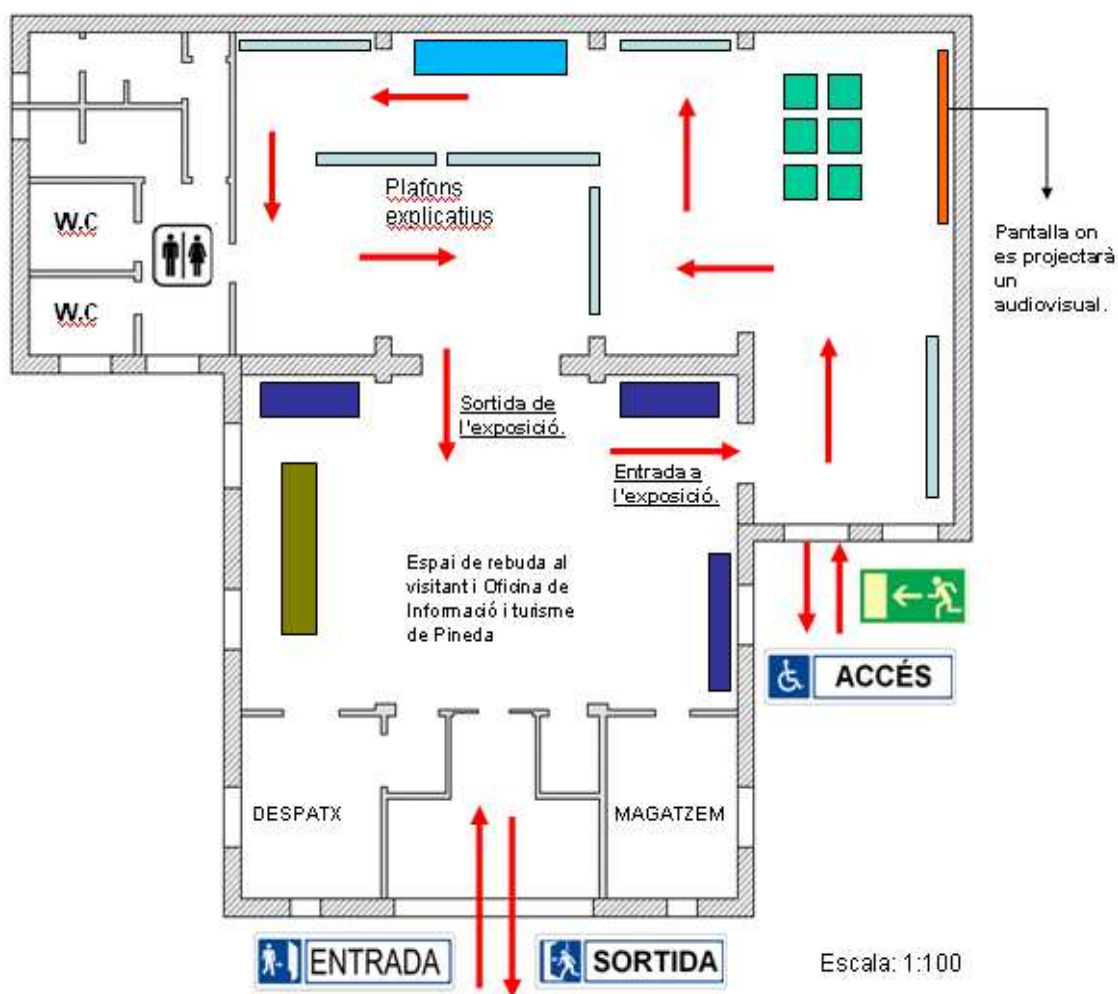
També es podrien recollir al Centre d'Interpretació alguns objectes que puguin tenir familiar dels pinedencs i pinedenques més il·lustres que han viscut o han aportat alguna cosa a la ciutat com per exemple Serra i Moret, Coromines, Isidre Puig i Boada, Josep Bertomeu i Font, Sara Llorens i Carreras...

- *Patrimoni Immaterial:*

Com a patrimoni immaterial cal tenir en compte tot aquella memòria històrica que ens poden aportar la població local o comarcal sobre la història de la vila o el patrimoni històric i artístic, i que tindrem en compte a l'hora de transmetre o interpretar el patrimoni de Pineda de Mar a visitants i interessats. Així doncs, la cultura més popular, les tradicions, les festes... quedaran reflectides i transmeses gràcies a la participació de la població i a la memòria històrica d'aquesta. Tota aquesta memòria històrica en la mesura del possible es documentaria i es farien algunes publicacions per part de l'equipament cultural que més tard es podrien adquirir al mateix centre.

13 - ELS ESPAIS:

Pel que fa als espais del centre d'interpretació cal esmentar que disposem de dos espais ben diferenciats, per una banda l'espai de benvinguda o recepció al visitant que és de 77 m2, i un espai expositiu de 98.75 m2 on situarem l'exposició permanent del centre d'interpretació.

13 Planta de l'antiga biblioteca M.Serra i Moret de Pineda de Mar, seu del Centre d'Interpretació.
Planta cedida per l'arxiu municipal de Pineda de Mar.

El centre d'interpretació de Pineda de Mar està format pels espais següents:

- **Espai de recepció al visitant / Oficina d'Informació i Turisme:**

Aquest espai de 77 m2, està destinat a la recepció del visitant que vol visitar el Centre d'Interpretació o bé a persones que vulguin informació turística de la ciutat, ja que també es troba la Oficina d' Informació i Turisme de la ciutat.

Així doncs si ens fixem en la planta del centre veurem la porta d'accés a l'espai de recepció i trobarem un taulell (color verd) que compartirà la funció de recepció del visitant i d'informació turística. En aquest mateix espai trobarem diferents prestatgeries (color blau) amb informació turística de la ciutat i de la comarca del Maresme, així com publicacions i *merchandasing* de la ciutat que els visitants podran comprar.

- **Despatx i magatzem:**

A cada banda de la porta principal d'accés trobarem dos petits espais on es situarà un petit despatx per a tasques administratives i un magatzem on guardar diferents materials del centre d'interpretació.

- **Espai expositiu:**

Aquest és l'espai de major dimensions del centre, amb un total de 98.75 m2 i és on trobem l'exposició en plafons explicatius del centre. En total trobarem nou plafons narratius a més d'una pantalla on es projectarà un audiovisual (color vermell) amb una sèrie de bancs on el visitant podrà seure-hi i gaudir-ho sense cap molèstia.

Els espais de circulació estan ben marcats per així ajudar al visitant a moure's per l'exposició seguint l'ordre dels plafons explicatius seguint sempre el sentit expositiu.

A la part central de l'espai expositiu trobarem una vitrina rectangular (color blau) on es situaran alguns dels objectes que la ciutadania de Pineda vulgui

aportar per a il·lustrar millor algun dels aspectes de la ciutat que s'expliquen al centre, així com fons cedit per l'Arxiu Municipal de la ciutat.²⁷

- **Serveis:**

Al centre d'Interpretació trobarem, com és evident, serveis per a homes dones i un servei adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

- **Terrat- mirador:**

S'habilitarà la coberta de l'edifici i mitjançant una escala a la part posterior del centre (per així no causar un impacte visual negatiu cap a l'edifici) es podrà pujar a la coberta, on es realitzaran diferents activitats promogudes per l'equipament cultural com tallers, conferències... a més de ser un lloc per a gaudir de les vistes que hi ha de la Plaça de les Mèlies i de gran part del nucli antic de la vila.

Pel que fa a les condicions ambientals dels diferents espais del centre seran sempre les més idònies per a la comoditat del visitant (ni un ambient molt fred ni molt calorós), així com per a la bona conservació del patrimoni exposat al centre cedit per a la ciutadania i per l'Arxiu Municipal i que per tant, s'ha de conservar de la millor manera possible.

Mitjançant càmeres de seguretat el visitant, els treballadors i el patrimoni exposat estarà segur, seguint un sistema de protecció i prevenció.

També es controlarà la il·luminació i la contaminació ambiental per a poder tenir el màxim nivell de qualitat en la visita al centre.

²⁷ Tant els objectes cedits per la ciutadania, com el fons cedit per l'Arxiu Municipal no es pot detallar, ja que és un aspecte espontani del qual no tenim previsió. Els objectes s'aniran modificant per a que tot el fons cedit per la població pugui ser exposat al centre.

14 - TENIR EN COMPTE ELS USUARIS:

Els principals usuaris dels equipaments interpretatius són els visitants com hem comentat anteriorment i per aquest motiu s'han de seguir una sèrie d'estratègies per aconseguir la millor qualitat en la visita d'aquest públic, ja que normalment el públic visitant ho fa durant els seu temps lliure.²⁸

Per tant caldrà fer estudis de públic, però no només com a un anàlisi socioeconòmic o estadístiques dels visitants, sinó que també a aquests estudis s'han d'incloure investigacions sobre les motivacions dels visitants, els seus coneixements, la lectura i interpretació que fan, les seves percepcions, el valor didàctic dels textos, visites guiades i activitats.²⁹

- Enquestes:

És l'eina més eficaç i més utilitzada per a recollir informació sobre els usuaris d'equipaments culturals. Per tant al finalitzar la visita al centre, es proporcionarà una petita enquesta o qüestionari voluntari al visitant per a avaluar la qualitat de la visita al centre d'interpretació.

El qüestionari estarà format per les següents preguntes:

- 1- Com ha conegut l'existència del Centre d' Interpretació de Pineda de Mar?.
- 2- L'hi ha agradat l'organització del centre?
- 3- El discurs expositiu que planteja el centre és entenedor?
- 4- Recomanaria la visita del centre a algú conegut?
- 5- Coneixia la història o el Patrimoni Cultural de Pineda de Mar?
- 6- Com qualificaria les activitats o visites guiades realitzades pel centre d'interpretació?

²⁸ Morales. *Guía Práctica para la interpretación del Patrimonio*, 2001.

²⁹ Interpretació del Patrimoni. Guia bàsica, 2006. Pàg 60.

Amb aquest breu qüestionari tindrem accés a informació dels visitants referent a la seva visita al centre. Quines són les motivacions que l'han portat a visitar el centre, qui li ha comunicat l'existència de dit centre...

Per a estudis de públic més detallats i profunds s'utilitzarien mecanismes més tècnics i qüestionaris individuals, més complets i detallats.

15 - VIABILITAT

Per al bon funcionament del centre d'interpretació s'ha d'introduir dins del model de gestió diferents elements de competitivitat³⁰.

Per tant el centre d'interpretació de Pineda de Mar comptarà amb un pla de viabilitat específic, d'acord amb les característiques del lloc on es troba.

Aquests criteris es dividiran en dos blocs, per una part tindríem els factors interns, i per altra els factors externs:

- **Factors interns:**

- Determinar si les dimensions del centre són les adequades.
- Valorar si els serveis que disposem són útils.
- Controlar el flux circulatori, la senyalització del centre i la facilitat d'accés per a saber si s'han de modificar.
- Preguntar-nos si la formació del personal que treballa al centre fent les visites o activitats és correcte o hauria de millorar.

- **Factors externs:**

- Saber quin es l'atractiu potencial turístic de Pineda de Mar i de la comarca del Maresme.
- Nombre i volum d'activitats dels agents turístics.

³⁰ Interpretació del patrimoni. Guia Bàsica. Pàgina 81.

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. Tot el que hi ha i no veus.

- Existència i nivell de comercialització de serveis i productes locals (gastronomia, artesanía, serveis turístics i culturals...).
- Nivell d'inseguretat o vandalisme de la zona.

- Anàlisi DAFO del projecte.

FACTORS EXTERNS	
<u>DEBILITATS</u>	<u>AMENACES</u>
<ul style="list-style-type: none"> - No cridar l'atenció de visitants i ciutadans amb la programació i activitats que desenvolupa el Centre d'Interpretació. - Poca difusió de l'equipament cultural. - Tenir una comunicació dèbil amb l'ajuntament de la vila i altres administracions públiques. 	<ul style="list-style-type: none"> - Possible competència amb altres equipament culturals dels pobles veïns o de la comarca del Maresme. - Tenir poc capital inicial per part de l'empresa que gestionarà el Centre d'Interpretació. - No trobar ajudes o fonts de finançament externs per a desenvolupar les diferents fases del projecte. - Poca acceptació o interès per part de la població de Pineda de Mar. - Poc interès per part de l'ajuntament en la difusió del Patrimoni Cultural de la ciutat.
FACTORS INTERNS	
<u>FORTALESES</u>	<u>OPORTUNITATS</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Única empresa o entitat de la ciutat que es dedica al treball i la difusió del Patrimoni Cultural de la ciutat. - Primera vegada que s'aposta per a la difusió del patrimoni de Pineda de Mar. - Creació de nous llocs de treball. - Manteniment i rehabilitació d'un edifici històric, seu del Centre d'Interpretació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aposta per a posar en valor el ric patrimoni que la ciutat posseeix. - Donar a conèixer i fer creure a la població de Pineda la història i el patrimoni que els envolta. - Canvis socials envers al patrimoni. Que la població nou vinguda conegui també la història del lloc on s'han establert. - Canvi de mentalitat envers al turisme de sol i platja que la vila ofereix, per un turisme més cultural.

Aquestes són doncs algunes de les qüestions que des del centre d'interpretació ens hem de plantejar per a que el projecte de l'equipament cultural sigui viable en tots els sentits. Hem de tenir sempre present, que la comercialització de productes i serveis s'ha de fer sempre sense generar problemes de competència deslleial amb els operadors comercials o turístics existents, sinó des de la complementarietat. En el nostre cas Pineda de Mar, en l'actualitat no ofereix cap servei d'aquestes característiques, per tant no podem competir amb cap altre servei turístic existent; això si a ciutat veïna de Calella trobem el Museu-Arxiu de la ciutat i el Centre d'Interpretació situat al far d'aquesta ciutat,

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'àmbit local. 2011.
Pla de difusió del Patrimoni Cultural de Pineda de Mar. *Tot el que hi ha i no veus.*

per tant el nostre centre és una visita complementària als dos equipaments culturals que es troben a Calella.

CONCLUSIÓ:

Després de treballar molts mesos en el desenvolupament d'aquest projecte, i si ens fixem en algunes de les idees plantejades en la presentació, puc afirmar que és un projecte que pot servir molt positivament per a potenciar i descobrir el patrimoni cultural de la vila de Pineda de Mar.

Per tant, amb un projecte d'aquestes característiques, penso, que es podria fer visible *tot allò que hi ha i no es veu*, títol del meu projecte i frase que resumeix la realitat referent al patrimoni cultural que hi ha a dia d'avui a la ciutat.

Seria molt positiu, doncs, amb un projecte d'aquestes característiques donar a conèixer a la població i visitants aquest patrimoni cultural "invisible", ja per ser elements aïllats o pel creixement de la població durant els darrers anys, que a portat a la vegada a un creixement pel desinterès de conèixer la història o les arrels de la ciutat on viuen.

Aquest coneixement i difusió del patrimoni també ha de servir per que no caigui en l'oblit i l'abandó i així les generacions futures el puguin gaudir com a dia d'avui es podria fer a Pineda de Mar, cal potenciar l'interès per aquest patrimoni al públic més jove, població abundant a la vila de Pineda i actuar en instituts i escoles per apropar i fomentar un interès cap a la història, el patrimoni cultural i natural que tenen al seu voltant i que desconeixen.

Per últim destacar que també seria un projecte viable per a situar a Pineda de Mar a l'altura d'altres poblacions veïnes i de la comarca que estan treballant des de fa temps en la difusió del seu patrimoni.

Cercant les ajudes necessàries, i sobretot amb il·lusió i esforç seria viable la realització del projecte que he plantejat en aquest treball, amb la finalitat, repeteixo, de *fer veure tot allò que avui dia a la ciutat de Pineda no es veu*.

BIBLIOGRAFIA:

- Bassa i Vila, O. (1999). Guia del Medi Natural de Pineda de Mar. Argentona: Gràfiques IGBO.
- Bonet i Garí, L. (1983). *Les masies del Maresme: Estudi de les masies, elements defensius, ermites i molins*. Barcelona: Editorial Montblanc.
- Centre d'Estudis i Divulgació del Patrimoni. (1997) *Pineda de Mar: Guia del patrimoni històric i artístic*. Molins de Rei: Edició CEDIP.
- Chacón Belarra, C. (2010). *Llançà: Un passeig pel territori descobrint el patrimoni*. Anglès: Impremta Pagès.
- Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. (1987). *Fitxes dels béns catalogats per la Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya de Pineda de Mar*.
- Diputació de Barcelona. (2006). *Interpretar el patrimoni: Guia bàsica*. Barcelona: Gutenberg S.A.
- Fernández, A.(2011) *Centre d'Interpretació Casino Menestral Figuerenc*. Treball inèdit de l'assignatura "Difusió del Patrimoni" de la Universitat de Girona.
- Ferrer Costa, J., Pujadas Marquès, J. (1998). *Pineda en el Temps*. Pineda de Mar: Edició Ajuntament de Pineda de Mar.
- Morales Miranda, J. (2001). *Guía Práctica para la Interpretación del Patrimonio: El arte de acercar el legado natural y cultural al público visitante*. Sevilla: Consejería de Cultura.
- Pasqual Alfaras, A. (2008). *Sant Celoni: descobrir un patrimoni, conèixer una història*. Sant Celoni: Ajuntament de Sant Celoni.
- Pérez Valencia, P., Basadonna Andújar, A. (2011). *Joven museografía: La exposición autoportante*. Xixón: Edicions Trea.
- Roldan Sánchez, F., Pavón Gamero, D. (2000). *Notes històriques: Carrer Ponent de Pineda de Mar*. Pineda de Mar: Edició: Ajuntament de Pineda de Mar.
- Sureda Negre, J. (2008). *Interpretación del patrimonio: Diseño del programas de ámbito municipal*. Barcelona: Editorial Univeristat Oberta de Catalunya (UOC).

WEBGRAFIA:

- www.poblesdecatalunya.cat
- www.pinedademar.cat
- www.ruter.es
- www.idescat.cat
- www.gencat.cat

ANNEX 1

ANNEX 2

ANNEX 3

ANNEX 4